

Liet za korist delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIEC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (446)
je številka
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
steško naročnina. Prost-
mo, ponovite je taket.

ŠTEV. (NO.) 445.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 21. MARCA, (MARCH) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Naša kandidata.

Socialistična stranka ima svoja kandidata za jesenske predsedniške volitve. Članstvo je glasovalo in z večino glasov določilo, da bo kandidat za predsednika sodrug Allan L. Benson, za podpredsednika pa sodrug George R. Kirkpatrick.

Na splošnem glasovanju so dobili za predsedniško kandidato Allan L. Benson 16,639, James H. Maurer 12,265, Arthur LeSueur pa 3,495, za podpredsedniško kandidato George R. Kirkpatrick 20,597, Kate Richards O'Hare pa 11,118 glasov.

Stranka ima torej sedaj kandidata za glavna urada v Zedinjenih državah. S tem je prehitela vse stranke, v katerih se nihče ne ve, kakšen bo končni rezultat vseh intrig in tajnih bojev, brez katerih ni tam nobena nominacija mogoča. Na videz bodo republikanci in demokrati, progresisti in prohibitionisti gledali, da varujejo nekakšne demokratske oblike. Ali vse te forme niso nič drugega kakor maska, in naposled vendar ne bo imela nobena stranka kandidatov po volji svojih pristašev — po volji članstva se itak ne more reči, ker nima nobena stranka resnične organizacije — ampak po ukazu tistih kapitalističnih sil, ki sicer ne pridejo odkrito na plan, ki pa imajo v resnici vse masinerije kapitalističnih strank v svoji oblasti.

Socialistična stranka ima svoja kandidata. Ali s tem je opravljeno le delo, ki spada med prve priprave. Važnejša je naloga, katere se je treba lotiti sedaj in za katero mora napeti vsa stranka vse svoje moči. To je agitacija, to je boj.

Volitve bodo v jeseni, koledar pa kaže šele začetek spomladi. Marsikomu se bo zato zdelo, da je še časa dovolj. To mnenje pa je treba popraviti takoj. Ne le da ni nič preveč časa, ampak če hočemo izvršiti vse, kar je potrebno za uspeh, ga bo še premalo, ako se ne izrabi vsaka ura.

Tekom kampanje se bodo pojavile razne naloge, ki jih bo treba izvršiti, in množice se bodo, čim bolj se bo bližal dan volitev. Kdor koli je sodelo-

val v takih bojih, je dobil izkušnjo, da nastajajo pričakovane in nepričakovane potrebe in da se včasih nakupi delo, ki ga je komaj mogoče opraviti.

Prav zato, ker se v boju ne more nadomestiti, kar je bilo prej zamujeno, je nujno potrebno, da se opravi sedaj tisto, za kar je čas sedaj.

Za vsak boj je potrebna vojska in orožje. Armada socializma v politični borbi je organizacija socialistične stranke, glavno orožje pa njeno časopisje. S tem je tudi povedano, katere je sedaj glavna naloga vseh naših pristašev in prijateljev.

Prva je izpopolnitev organizacije. Naši klubi se morajo pomnožiti, oni, ki so zadremali, se morajo zbuditi, oni ki živijo, se morajo povečati.

Brez organizacije ne more biti agitacije, in brez agitacije ne more biti uspeha. Kdor se smatra za socialista, mora v času boja opustiti vsak izgovor in se mora pridružiti organizaciji. Kajti če je res socialist, mora želiti stranki uspeh; ako se odteguje organizaciji, pa s tem ovira uspeh, ki bi ga lahko olajšal in pospešil. Kdor pravi: "Saj bom itak socialistično volil, če sem pri klubu ali pa ne," dokazuje s tem, da misli premalo. Njegovo članstvo se ne zahteva le zato, da bo pri volitvah oddal svoj glas, ampak zato, da bo sodeloval v boju, da se bo udeleževal posvetovanj in s svojo glavno pomagal najti najboljšje bojne metode, skratka da bo povečal generalni štab, ki je v tej vojni tako potreben kakor v vsaki drugi.

V marsikateri naselbini bi lahko bil klub, pa ga le zato ni, ker nihče izmed pristašev ne poizkusi najti vsaj še enega ali dva somišljenika, ki potem zopet poiščejo še nekoliko drugih. S teoretičnimi pozivi se navadno nič ne doseže. Treba se je osebno potruditi, premagati prve težave, ki so povsod ob pričetku največje, kadar je kolo namazano, pa že teče.

Po nekod boleha organizacija enostavno zaradi osebnosti. Ni treba misliti, da se nahaja ta bo-

lezen samo med Slovenci. To ni nobena narodna specialiteta, ampak je tako univerzalno razširjena kakor vse človeške slabosti. Ali v organizaciji resne politične stranke, ki ima tako velikansko nalogo kakor socialistična, ne smejo iz osebnosti nastajati organizacijske ovire.

Ne mislimo začeti s krščanskimi pridigami: "Ljubite se med seboj!" Ravno kot socialisti moramo vedeti, da ne smemo v tako nedovršeni družbi, kakršna je sedaj, pričakovati dovršenih, božanskih ljudi. Vsek ima svoje napake, eden večje, drugi manjše; povsod so simpatije in antipatije, in če jih kdo ne more premagati, ga zaradi tega ne bomo obesili. Ampak če ti moj nos ni všeč, ni to noben razlog, da zaradi tega ne prideš v klub; meni morda tvoja frizura ne ugaja. Zato bom vendar član, pa bom enostavno na sejah tako sedel, da mi je ne bo treba tri ure gledati. Pa še ti obrni oči od mojega nosu.

Socialističen klub ni nikakršna bratovščina. Lepo bi bilo, če bi bili vsi člani intimni prijatelji; ali prijateljstva je na svetu malo, mnogo manj, nego ljude mislijo, ki radi že navadno znanstvo zamenjujejo s prijateljstvom.

V politični organizaciji gre za skupne cilje: za zmago socializma. Dovolj je torej, če so člani združeni za ta namen. Če se je Tonetova žena zaradi pisane pote skregala z Andrejevo ženo, sicer ni pametno, ampak vendar človeško razumljivo, da se potem tudi Tone in Andrej pisano gledata. Ampak to vendar ne pride na dnevni red v klubu, kjer moramo skrbeti za boj proti kapitalizmu. Naj bo z ruto kakor je; glejta na ulici ali v gostilni na katero stran hočeta; vse to ni noben razlog, da ne bi prihajala na sejo, kjer se bo treba posvetovati, kateri čas bi bil najprimernejši za shod ali pa koliko letakov bi bilo treba prirediti za to ali ono stvar.

Najbolje bi bilo, če bi sodrugi mogli premagati osebnosti. Če jih ne morejo, je pa treba z

njimi ravnati kakor s privatno rečjo in jih puščati pred pragom klubove zborovalnice. To ni težka reč, in če se sodrugi po tem ravnajo, se marsikateri klub lahko podvoji.

Drugo je naše orožje, naše časopisje. Ako hočemo pri jesenskih volitvah doseči velik uspeh, mora priti mnogo socialističnega čtiva med naše ljudi. Komur je na tem ležeče, da bo rezultat volitev dober, mora pomagati, da se razširi Proletarec. Kajti z nobenim drugim sredstvom ni mogoče tako vplivati na volilce, na delavce, kakor s socialističnim listom.

Pravimo: Socialističnim listom! Dobro vemo, da bi se Proletarec lahko na zelo lahak način razširil, če bi slo le zato, da lovi naročnike. Tak list, ki bi ga mnogo ljudi rado čitalo in ki bi se tisočerm in tisočerm zdel "zanimiv", bi bilo mnogo lažje napraviti, kakor pa tak list, kakšen mora biti Proletarec. Socialističen časopis ni ustanovljen zato, da vprašuje, kaj se večini najbolj dopade, ampak da širi socializem. Zlasti pa v volilnem letu, ko gre za tako oster boj kakor letos, ne sme imeti socialistično glasilo nobenega drugega cilja in ne sme delati nobenih koncesij. Proletarec mora dramiti delavce in vzgajati socialiste. Njegovo čtivo mora biti socialistično. Delavci pa morajo v svojem interesu čitati socialistično berilo, ker dobe le v njem tisto znanje, brez katerega ne morejo zmagati.

Kandidate imamo; to je dobro. Ali to nam nič ne pomaga, če ne dobimo socialistične vojske. Torej potrebujemo močno organizacijo in močno časopisje, in oboje mora biti socialistično.

Sodrugi, na noge, da spravimo oboje na vrhunc! Ako bomo imeli močno armado in dobro opremljeno skladišče orožja, se nam ni treba bati za zmago. Pogoji za uspeh socializma so letos v Ameriki dobri; vse je sedaj odvisno od dela. Kdor je socialist, torej na delo!

MEHIKO IN MILITARIZEM.

Ekspedicija proti Villi je prinesla prvi uspeh, še predi se prav pričela. Seveda je to z ljudskega stališča bolj dvomljiv uspeh. Kongres je namreč sprejel predlog, ki daje predsedniku pravice, da postavi ameriško vojsko v popolno vojni stanje, da pomnoži armado 100,000 mož, ki mu je zdaj na razpolago, še za dvajsettisoč mož.

Ta predlog je bil sprejet takorekoč soglasno; če ne bi bilo v zbornici enega socialista, bi bil resnično soglasno sprejet. Tako je bil sodrug Meyer London edini, ki je glasoval proti zahtevi.

Rečimo, da ni dvajsettisoč mož taka armada, kakršne imajo evropske države na bojiščih. Ali kolikor nam je znano, Amerika vendar nima vojne z nikomer, temveč je le organizirala kazensko ekspedicijo, da vjame, "banditi" Villi in nekoliko njegovih roparjev. Pri tej ekspediciji se sodelujejo Carranzove čete. Villa pa ima, kakor pravijo, komaj par sto takozvanih vojakov.

Če je stvar taka, tedaj naj vrag razume, čemu je treba mobilizirati vso armado in jo povrh še povečati.

Prezident Wilson je bil toliko previden, da je sprejel Carranzov predlog, ki je zahteval, da se dajo njegovemu vojaštvu na ameriških tleh, če zasleduje begunce, enake pravice, kakršne bodo imele ameriški vojaki v Mehiki. S tem je ekspedicija izgubila značaj vojne, in če se izvrši s potrebno previdnostjo, se lahko izogne vsakemu novemu zapletljaju, ki bi mogel dati komu pretvezo za vojno.

Čemu torej to pomnoževanje vojske? Preveč si s tem vprašanjem pač ni treba beliti glave. Z Mehiko nimamo vojne; ali v Ameriki je to marsikomu žal, in če bi nekateri ljudje imeli po-

litično moč popolnoma v svojih rokah, bi se bila namreč ekspedicija takoj iz napada na Columbus izlegla intervencija.

Wilson je sklenil drugače; toda za začetek je ekspedicija vsaj nekaj. Upanje ni izgubljeno, in če so le naši vojniki enkrat v Mehiki, je mogoče, da se preganjanje roparja izpremeni v resnično vojno.

Tedaj bi bilo seveda dvajsettisoč mož toliko kolikor kaplja v morje. Ampak kongres je dejal a; in kdor pravi a, je pripravljen, da reče tudi b. Če se kaj zgodi in nanese potreba, bo tisti kongres, ki je zdaj dovolil dvajsettisoč mož, glasoval tudi za petdeset, sto ali dvestotisoč mož.

In nihče ne more garantirati, da se ne zgodi kaj. Kongres je — mislec ali nemislec — izgledil pot vsakemu dogodku. Razburil se je, ker je bilo mesto Columbus napadeno, odobril je ekspedicijo, dovolil je vojske, le to mu ni prišlo na misel, da bi preiskal Villov napad in — tisto, kar ga je povzročilo.

Rečimo, da je bil Villa podkupljen. Dokazov seveda nimamo; če bi jih imeli, bi kar naravnost povedali, kdo mu je dal denarja. Ali sumljiva je stvar na vsak način. V tiste milijone, ki jih ima Villa baje v mehiških gorah zakopane, namreč ne verjamemo. Če bi jih imel, ne bi bil mirno gledal, kako ga zapušča pristaši, ker ne dobe plače in ker stradajo. Kjer so milijoni, se že dobi kaj kruha; saj ni Mehiko blokirana dežela.

Z Villovim zakopanim zakladom torej najbrže ni nič. Ako pa nima denarja, je težko razumeti, kako more doma držati še nekaj vojske skupaj

— na vsak način toliko, da se ne more preživeti s svojo latvino — še težje pa je razumljivo, kako more tedaj izvršavati take ekspedicije kakor proti Columbusu.

Ne ostane torej skoraj nič drugega, kakor da je dobil odkod denarja.

Kongres se ni nič brigal za to vprašanje. Med svojimi člani ima zelo zvite glavičce, vendar mu pa ni prišlo na misel, da bi preiskal stvar tudi s te strani.

Pa rečimo, da sede tisti, ki so dali banditu denarja, severno od Rio Grande. Le zaradi primera rečimo tako, dasi je v Ameriki mnogo ljudi, ki zelo zelo sumijo, da je res tako in mislijo, da bi bilo posebno okrog Wall Streeta dobro pogledati, kako in kaj. Tisti, ki so dali — rečimo — denarja za "afero" v Columbusu, vidijo, da ni stvar nič riskantna, ker se ni treba bati niti preiskave. Zakaj ne bi iz tega zaključili, da se enako brez rizika lahko financira tudi kakšna druga reč, kakšno drugo podjetje, ki prisili Zedinjene države, da izpremeje ekspedicijo v intervencijo in intervencijo v vojno?

V kongresu sedi cela vrsta Bryanovcev, Fordovcev, antimilitaristov, pacifistov. Fina družba! Če odštejemo edinega socialista, ni niti eden glasoval proti militarizmu in za pacifizem.

V Mehiki je nevarnost veliko bližja kakor v konfliktih z Nemčijo. Wilsonovo stališče glede na nemško podmorsko vojskovanje ima lahko svoje napake, ali note, ki jih pošilja v Berlin, ne morejo pahniti Zedinjenih držav tako lahko v vojno, kakor kakšna nerodnost v Mehiki. In vendar je

bil v kongresu zaradi potovanja na ladjah oster boj, zaradi pomnožitve armade za Mehiko pa ni bilo nobene opozicije razun Meyer Londonove.

Antimilitarizem in pacifizem kapitalističnih poslancev je zelo prozoren. Najbolj se bodo plemeniti gospodje ogrevali za mir s Perzijo ali s Svičo, ker vedo, da tu lahko najbolj brez posledic deklamirajo. Kjer bi moral antimilitarizem in pacifizem pokazati svojo značajnost, kjer gre res za nevarne pustolovščine, tam so gentlemani nenadoma gluhi, slepi in nevedni.

Glasovanje za mehiško armado nam pa še kaže, da pojde s splošno pomnožitvijo armade prav tako. Morda bo za par glasov več opozicije — gotovo tudi to ni — ali dobila bo vlada vendar vse, kar zahteva. In v Zedinjenih državah bomo imeli resničen militarizem.

V mehiških strankah je ves antimilitarizem in pacifizem prazno gozdenje, ki ima le toliko časa nekaj čene, dokler nič ne velja. Kdor se nanj zanaša, je podoben tistemu kmetu, ki verjame, da "profesor magije" resnično copra.

Kapitalizem potrebuje militarizem. Dokler bo delavstvo trpelo, da vladajo kapitalisti in dokler bo še samo pošiljal kapitalistične zastopnike v vse mogoče zbornice, bo tudi imelo militarizem; plačevalo ga bo, njegove puške bo nosilo in v resnem slučaju se bo dalo ubijati pod njegovo komando.

Socializem je edini resnični antimilitarizem; kajti le socializem hoče ustanoviti take razmere, da ne bo v njih potrebe za militarizem; in tedaj tudi ne bo prostora zanj. Kdor je po pravem prepričanju antimilitarist, mora biti socialist.

Zaščita mladine.

V legislaturi države New York je imel te dni socialistični poslanec sodrug Šiplakov priliko, da je povedal zlaganim moralistom, kakor že večkrat, nekoliko neljubih resnic. Vložen je bil Tolmaga-jev predlog, ki je zahteval, da se prepove gostilničarjem prodajati alkoholne pijače ljudem izpod 21 let.

Sodrug Šiplakov je nastopil proti temu predlogu in naglašal, da se hočejo z njim le odpreti zadnja vrata, skozi katera bi se vtihotapila prohibicija tudi v državo New York.

Kakor marsikateri predlog, je tudi ta navidezno človekoljuben. Ljudje sploh radi sodijo na prvi pogled in se ne domislijo, kako velika napaka je to. Marsikdo se še rad pobaha, da zna hitro misliti, pa pozabi, da se pravi hitro misliti navadno površno misliti. Največji mislec je pogosto ma popolnoma izpremenil svoj prvi nazor, ko so spoznali vse okoliščine in zveze.

Tako je tudi s to zahtevo. Ni dvoma, da je alkohol nerazvitemu organizmu še bolj škodljiv kakor razvitemu. Kje se pričinja škodljivost, je pač še odprto vprašanje, o katerem strokovnjaki še nimajo enotne sodbe. Medtem ko uče eni, da je alkohol absolutno škodljiv, tudi v najmanjših kvantitetah, trdijo drugi, da je to odvisno od individualne konstitucije in da izloči normalen, zdrav organizem majhne množine brez vsake ško-

de, tretji pa celo vztrajajo na tem, da je alkohol v malih kvantitetah v gotovih slučajih naravnost koristen.

Da je vsako prekomerno uživanje alkohola tudi krepkim ljudem škodljivo, in da lahko povzroča mnogo večje škode, kot ljudstvo navadno misli, je nedvomno dokazano. Prav tako je dokazano, da je za otroke vsaka kaplja alkohola strup. Sicer je pa to na vsak način vprašanje, ki ga morajo v prvi vrsti rešiti strokovnjaki.

No, varstvo mladine je vsekakor lepa in koristna reč. Od zdrave mladine je največ odvisno zdravje bodočih rodov. Na to so se tudi sklicevali zagovorniki Tolmaga-jevega predloga. Dejali so, da to ni prohibicija, ampak le zaščita mladih ljudi pred zastrupljenjem.

Toda — naj mislijo zagovorniki karkoli — v prvi vrsti je tak predlog nevarna zanka za gostilničarje, o katerih se tudi ne more trditi, da so sami hudobci. Tako je v njihovem stanu, kakor v vsakem; nekateri so pošteni, nekateri pa ničvredni. In le to, da so gostilničarji, ni nikakršen razlog, da bi jih zakon specialno sekiral.

Kako pa naj gostilničar ali njegov uslužbenec za vsakega gosta natančno na dan in uro ugane, če je ali če ni enoinvajset let star? Priroda si dovoljuje v takih rečeh velike ekstravaganee; marsikdo je za deset let mlajši, marsikdo za deset

let starejši, nego izgleda. Tudi enoinvajseto leto se človeku ne zapiše na čelo.

Ako bi bil predlog sprejet, bi se primerilo mnogo dvomljivih slučajev. Ta in oni gostilničar bi bil tožen. Izgovarjal bi se, da se mu je zdel gost že dosti star. Policist ali državni pravdnik bi trdil, da se mu pozna mladost izpod zakona.

Prohibicionisti bi pa imeli nov "argument": "Vidite! Omejitev na leta — to ni nič. Iz tega nastajajo sami konflikti. Prepovedati je treba alkohol sploh."

Sodrug Šiplakov je pa ujezil potuhnjence še z drugo rečjo. Tisti, ki zahtevajo varstvo mladine celo do 21. leta v gostilnah, trpe čisto mirne duše, ugonaobljanje še mlajše mladine po — tovarnah.

V resnici je izkoriščanje nedoletnih v industrijskih podjetjih tudi v tesni zvezi z alkoholizmom. Mi ne trdimo, da je sam kapitalizem odgovoren za pijančevanje. Ljudje so pili opojne pijače, davno preden je bil kapitalizem, in celo v živalskem svetu se opazujejo slučajni poželenja po opajanju. Toda kapitalizem zato vendar ni nedolžen. Kriv je, ker prekomerno izkorišča človeške moči.

Z vsemi mogočimi podatki lahko dokažemo človeku, da mu alkohol najmanj prinese, kadar je utrujen, ampak da mu takrat prav gotovo škoduje. Mož bo morda tudi verjel dokazom — teore-

tično. Ampak v praksi, kadar ga zapušča moči, pa ima še nekoliko ur težkega dela pred sabo, se vkljub vsemu zopet ozre po sredstvu, ki ga bo pognalo do konca. Kaj bo pozneje, na to ne misli več. Tak bi se skriva v alkoholu, in delavec poseže po njem.

To je krivda kapitalizma, in pri izkoriščanju nedoletnih je ta krivda največja.

Ravno pri mladini bi pa prepoved z največjo gotovostjo dosegla čisto nasproten uspeh, nego si ga zamišljajo njeni takozvani prijatelji. Mladina ima več upornosti v sebi, kakor starina. Njej je prepovedan sad najslajši. Posredujevalec, ki bi ji tajno dodajal alkohol, do katerega ne morejo prosti javno, bi bilo vedno dovolj, in najpoglavitejša posledica prepovedi bi bila moralna hinavščina in pomnoženo pijančevanje.

Nikdar se ne more dovolj naglašati, da je najvažnejše in najpotrebnejše sredstvo proti alkoholizmu vzgoja in izobrazba. Povrh pa je še potrebno varstvo mladine tam, kjer ga je sedaj najmanj.

Zaradi tega je sodrug Šiplakov vložil v asembleji zakonski načrt, ki prepoveduje izkoriščanje otrok pod šestnajstimi letom pod kaznijo. Gospodje poslanci imajo priliko, da dejansko dokažejo svojo brigo za mladino ljudstva. Da jo bodo porabili, pa ne verjamemo. Kajti tega ne bodo trpeli njih kapitalistični komandanti.

Spomenica poljskih socialistov.

Primeren odlomek za naše razmere v debati o "ljudski obrambi".

Priredil Frank Petrich.

V zadnji številki smo objavili dve poglavji iz spomenice, katero so poljski sodrugi izdali v tisku. Danes objavljamo še peto poglavje, ki se glasi:

REAKCIJA DOGMATIZMA V INTERNACIONALI.

"Obstoj socialističnega sektarjanstva" (je pisal Marks Bolteju), je najjasnejši dokaz dejstva, da delavski razred se ni zrel, da bi igral v zgodovini svojo lastno vlogo. V življenju Internacionalne se zgodovina ponavlja. Kakor povsod tako skušajo tudi tukaj stare, preživele tradicije uveljaviti svoje življenje in obvladati nove forme."

Te besede dajejo ključ za razumevanje sedanje situacije.

Dogmatična misel, pričakovanje novega mesije revolucije, ki naj pride" v mogočnosti in veličanstvu in bo sodil žive in mrtve" — je neločljivo od takega načina mišljenja v politični tromosti; tako sektarjansko razpoloženje je objelo misli mnogih socialistov. Veliki francoski znanstvenik Salomon Reinach je naglašal, da je prihajajo v raznih dobah in pri raznih narodih vedno takozvano "versko oživljenje" izza političnih uspehov takih slojev, ki so bili dotlej pehani v suženjstvo in temo. Pridobivši politične pravice prinašajo s sabo tisti način mišljenja, ki je značilen za ljudi, ki se niso vseskozi rešili dogmatičnih oklepov. In v socializmu najdemo iste pojave.

Socialistična misel na svojem potu ob zapada proti vzhodu Evrope, sledeča korakanju kapitalizma, je dobivala bolj in bolj dogmatičen izraz,

kolikor bolj so dotični narodi še kulturno zaostali.

Internacionala ni mogla uteči temu procesu. Najnaprednejši narod na svetu je dolgo skušal zatreči ta dogmatizem v socializmu. Toda Polagoma so ljudje opuščali kritične metode, ki sta jih priporočala Marks in Engels in socializem je postal iz gospodarskega sistema, iz novega sistema proizvodnje in uživanja, kar v resnici je, nova religija s svojimi dogmami in ritualijami.

Polagoma je izstopal proletariati iz mednarodne politike. V civiliziranih deželah je prepustil zunanjo politiko rokam posedujočih razredov. Ta politična vzdržljivost, ta dogmatizem, to vladanje fraz je rodilo kaos, ki je objel misli socialistov, ko je izbruhnila sedanja vojna. Proglasili so "vojno vojni"; proglasili so na papirju bratstvo in solidarnost narodov in splošno svobodo, kakor so to storili v francoski revoluciji. Prerokovali so skočajno dobo, v kateri bo diktiral proletariati in istodobno so pretrgali vse vezi z realnostjo.

"Človek molči o resničnih zaprekah, ki so na potu taki splošni osvoboditvi; človek noče razumeti, da so različni narodi na različnih stopnjah razvoja in imajo vsled tega različne politične potrebe in zahteve. Beseda — svoboda — pokriva vse. Čisto nič se ne govori o realnosti, in če je kdo véasih misli vpoštevati, je vesel in zadovoljen, da jo ima priliko obsoditi kot najbolj prezirljivo stvar na svetu, kot delo despotnih kongres-

nikov in diplomatov. Tej nič vredni realnosti zoperstavljajo takozvano voljo ljudstva z absolutno zahtevo po takozvani svobodi. Toda že v revoluciji l. 1848 smo videli, kdo se je izkazal močnejšega. Takozvana ljudska volja je bila nečuvno ogoljufana, samo vsled tega, ker si je dovolila fantastično pretrgati zveze z realnimi razmerami!"

Tako je pisal Marks leta 1849, ko so revolucionarji cele Evrope po izjalovljenju svojih upov obsojali vse, izvzemši sami sebe. Vzlic temu, da je preteklo od tedaj 70 let, se te Marksove besede slišijo, kakor da so namenjene sedanji Internacionali, razkosani kakor je, vsled vzajemnih žalitev in očitkov.

V večini si je proletariati ustvaril močne strokovne organizacije, dvignil se je na višjo stopnjo kulture, toda zaostal je v zaedah zunanje politike. Še vedno smatra te reči za produkt "kongresov despotov in diplomatov," pristišči se kapitaliste, in to zadostuje, da si potolaži vest. Doneče fraze izreka in piše brezmočne resolucije.

Razume se samo ob sebi, da uredništvo Proletarea nikakor ne podpisuje vsakega sklepa, do katerega prihajajo poljski sodrugi v svoji spomenici. Kdor čita Proletarea s pazno mislijo in brez predsodkov, mu ne bi bilo treba tega praviti. Ali sedaj živimo v takih časih, da človeku nikakor ne zadostuje tista previdnost, ki jo je prinesel s sabo na svet, ampak bi si je moral za vsako besedo,

katero hoče izreči ali zapisati, še par funtov kupiti v štacuni. V takim času živimo, da bi nekateri radi vpeljali sveto inkvizicijo v stranko; sumničje, obrekovanje, ortodoksnost, ekskomunikacije, vso dedščino rimskega katoličanstva prevzemajo, pa bi jo radi veepili na deblo socializma, katerega — ne razumejo! Pride junak, pa pravi: "Osam godina sam u pokretu, pa još nisam čuo takova šta;" in ker se osem let ničesar ni naučil, si jemlje pravico, da imenuje tiste, ki so se kaj naučili, "idiote" in "tepee."

Treba bi bilo torej, da bi človek za take ljudi za vsakim stavkom zapisal: Prosim, preberi še enkrat, da ne boš napačno razumel! — Kadar človek kaj citira, ni dovolj, da pravi: "Marx ali Engels ali Jaures je dejal," ampak po načinu starih klepetulj bi moral za vsako besedo posebej napisati "pravi Marx."

Zato moramo torej, kar bi bilo sicer nepotrebno, izjaviti, da prihaja poljska spomenica tupatam do zaključkov, s katerimi se ne strinjamo. Ali teh odlomkov iz njihove spomenice sploh nismo objavili zaradi njihovih zaključkov, ampak zaradi izjav Marxa in Engelsa, ki sta navsezadnje vendar tudi danes še priznana kot ustanovitelja znanstvenega socializma, ki pa nista fantazirala, nista pobirala ostankov krščanstva, nista mislila, da se opravi vse s takozvanim "zdravim razumom," ampak sta hotela, da se proletariati nauči vse tisto, kar mu je potrebno, da bo dovolj močan za — zmago. Ur. P.

JUANŠIKAJ.

S svojim namenom, da bi se dal kronati za kitajskega cesarja, je obrnil Juanšikaj zadnje čase zopet, kakor že večkrat prej, pozornost vsega sveta na svojo osebo. Priznati se mora, da je njegovo življenje nenavadno in zanimivo in da spada ta mož s svoje trdovratno namazano vztrajnostjo, s svojo intrigansko sposobnostjo in s svojo sugestivno močjo med najkrepkejše duhove. Povzpel se je iz nižini na najvišji vrhove v svoji deželi in dolgo je očitno ali pa tajno vodil njeno usodo. Njegova velika zmota pa je bila ta, da niso znale njegove ideje preletiti meja kraja in časa. Današnji svet in današnji kitajski narod stojita pred njegovimi duševnimi očmi še vedno taka, kakršna

MRLIČI NA KUPIH.

"Nemški mrliči leže v celih kupih okrog nas. Tako je bilo že nekaj dni. Nekolikokrat smo bili prisiljeni vzeti strojne puške za dvajset do trideset metrov nazaj, ker so bile grmade mrtvih Nemcev pred njimi tako visoke, da so ovarale streljanje. Kosili smo Nemce kakor travo, ko so ležli čez kupe svojih mrtvih tovarišev..."

Tako je pisal neki vojak pri francoskih strojnih puškah dne 27. februarja izpred Verduna svoji družini.

Nemški mrliči leže v celih kupih okrog — to mora biti ševeda radost za francoskega vojaka. Ali je to tudi radost za — človeka? Resnično nastaja dvom, če je in če sme biti vojak še človek.

Enako radost imajo tudi nemški vojaki, namreč tisti, ki so "pravi" vojaki, če leže okrog njih hribi francoskih ali ruskih mrličev.

Vojna je pijanost. Kri upijani še bolj kakor alkohol. Ampak prišel bo dan, ko se bodo ljudje iztreznili. Trenotni radosti bo sledila dolga proza. Če se le porodi iz nje prava, zdrava misel!

sta bila v njegovi mladosti; tako se je pripravil, da bi povedel deželo nazaj namesto naprej, in mož, ki bi bil postal lahko najmočnejša individualna sila v razvoju svojega naroda, je postal njegov zloduh, eoklja njegovega napredka, in morda razdejalce svoje dežele.

Juanšikaj je bil rojen l. 1859. kot sin kitajskega uradnika v Canguju v pokrajini Honan, kjer sta baje kitajska kultura in kri ohranjeni najčisteje. Deček se je pridno učil ter je hotel postati uradnik. A baje izpita ni mogel napraviti. Zato ga je stric vzel za tajnika; a kmalu je mladenič vstopil v vojsko kot prostak. Hitro je napredoval, in podkralj Lihungčang ga je poslal kot poveljnika v Korejo, kjer je ostal 12 let.

Sele 26 let star je postal kitajski prezident v Soulu, kjer je stal v sredi kitajskih, japonskih in ruskih spletk, ki so se vse borile za Korejo. Japonci mu še danes očitajo, da je baš on zakrivil vojno med Japonsko in Kitajsko. Zato je kasneje padel tudi v nemilost. Služil je še nekaj časa Lihungčangu, a kasneje Junglu, zaupniku kitajske cesarice, vdove in matere leta 1912. odstavljene ga cesarja.

A l. 1889. stvari se niso dozoreli tako daleč. Takrat je bil Juanšikaj še zvest cesarju in sovražnik cesarice vdove. Zato je imel nalogo, z vojsko napasti upornega generala Jungla in ga ubiti ter vpliv cesarice vdove uničiti. Juanšikaj je peljal svojo vojsko k Junglu ter se je z njim zvezel proti cesarju Kwangsiju. Ta ko sta se izdajalec in upornika združila, pregnala in zaprla cesarja na nekem otoku ter izročila cesarici vdovi vso oblast.

Juanšikaj je postal guverner in minister. Toda leta 1908. sta umrla bivši cesar in cesarica vdova, novi regent, umrlega cesarja brat z imenom

Čun, pa je vzel Juanšikaju vse časti in vso moč ter ga je poslal iz Pekinga domov. Vsi prijatelji so ga zapustili, kakor se zgodi to vselej in povsod, kadar ugasne solnce sreče. Prijatelji so kakor senca; dokler sveti solnce, te spremlja senca povsod; ko solnce zaide, izgine tudi senca.

Toda začeli so se novi panti, vladne čete so se vojskovali z vojskami revolucionarjev, in po vsej državi je izbruhnila grozna anarhija. Polagoma so prestopile vse čete na stran revolucionarjev. Dinastija je odstopila, in cesar je dobival 3 milijone dolarjev na leto penzije. Kitajska je postala republika. Sunjatsen je bil njen prvi predsednik in Juanšikaj njegov namestnik.

Notranji nemiri pa so trajali dalje, ter sta si Mongolija in Tibet pridobili večjo samostojnost. Radikalni revolucionarji so uprizarjali nove krvave upore.

Sunjatsen, ki ni hotel, da bi bil uspeh revolucije njegov osebni uspeh, je odstopil in napravil Juanšikaju prostor.

Juanšikaj je res pridobil večino generalov in večino vojske zase ter se je dal v jeseni l. 1913. izvoliti za prvega predsednika za dobo petih let. Kmalu nato je prepovedal vsa revolucionarna društva ter je poslal vse radikalne opozicionalce z ukazom domov. V svojih rokah pa je osredotočil vso vladno oblast ter siloma uredel jako koristne moderne reforme na vseh poljih državne in vojaške uprave. Podržal je tudi vse železnice in si ustvaril veliko moderno armado.

Navedeno je na Kitajskem tedaj zavladal mir. Toda bil je mir pokopaljšča. Ko pa je Juanšikaj popolnoma začel posnemati Napoleona I., ko se je dal voliti za dosmrtnega predsednika, kar bi bilo tudi pri nas Rooseveltu dišalo, in ko je na posledel posegel po cesarski kroni, se je pokazalo,

da revolucija tudi na Kitajskem ni mirna, da tudi tam ni vse ljudstvo tako indiferentno, kakor so nam hoteli pripovedovati celo monarhisti v Ameriki, in da tudi taka krepka pest, kakor jo ima Juanšikaj, kitajski Bismarek, ne more kar menič tebični streli republike.

Za enkrat so posegle vlade zaveznikov vmes, ki se boje v sedanjem času vsake revolucije. Ali če bi bila kitajska republika le od njihove dobre volje odvisna, bi imela slabo varstvo. Juanšikaj sam se je bolj ustrašil revolucionarnega ljudstva kakor tujih vlad. In zdí se, da se to ljudstvo res ne bo dalo izlepa vnovi: upogniti pod monarhistični jarem.

PREMALO DELAVCEV.

Čudne tožbe prihajajo v javnost. Državna agentura dela v Illinois, ki ima svoj sedež na 520 W. Monroe St. v Chicagu, pravi, da ima Amerika premalo neizkušenih delavcev. Tovarnarji, stavbni kontraktorji in železnice baje ne morejo nikakor dobiti dovolj neprofesionalnih delavcev. V Chicagu je padlo število naseljenecv, ki opravljajo prostesja dela, za trideset odstotkov. Najbolj se je znižalo število Italijanov.

Vladna agentura za delo na S. Wabash Ave pošilja sedaj le ameriške delavce na farne, in predstojnik agenture dr. P. L. Prentice pravi, da bo spomladi pomanjkanje neizkušenih delavcev še občutnejše.

Seveda je tudi to posledica vojne. Po navedenem poročilu bi bilo soditi, da so Italijani najbolj "patriotični" in da jih je šlo največ "pod zastavo." Nadomestila zanje pa ni, ker je priseljevanje tekem vojne padlo skoraj na ničlo. Kljub temu pomanjkanju pa vendar ni čuti, da bi se delavcem ponujale višje plače.

KRIŽ NA GORI.

LJUBEZENSKA ZGODBA. — SPISAL IVAN CANKAR.

Prezgodaj je še, saj še ni večer... Saj še ni zašlo solnce, čez vse nebo so še različni njegovi žarki, nad globeljo celo še trepeče beli vzdih... Živo je še na polju; nikomur še ni prišlo na misel, da bi pogledal proti nebu in poslušal, če se ni oglasilo angeljsko češčenje iz daljave, od samotne podružnice, če se ni že zazibal škripaje veliki zvon na fari. To je še svetel dan in daleč je še do večera...

Sreče pa ni maralo tolažbe, užaljeno je bilo in se je stiskalo od bojazni.

"Saj me nimaš rad, Mate! Če bi me imel rad, kakor si rekel, kako bi mogel odlašati? Ali veš, kaj sem mislila, ko sem se napravila na pot, tebi naproti? Da je že pozno, da čakaš že zdavnaj na hribu ter se oziraš po globeli z nestrpnimi očmi. Saj ni bil še večer in visoko je bilo še solnce, ali zakaj bi čakal do večera, če me imaš rad? Tako dolgo si odlašal, dve tako dolgi leti... zakaj bi ne hitel ta poslednji dan? Kaj bi ne bilo lepo, da bi skrajšal to poslednjo uro vsaj za polovico... da bi vsaj za minuto skrajšal ta počasni večer!"

Bledela je svetloba na nebu, temneli so gozdi in njih široke sence so segale daleč v dolino, že skoro do fare. Tu, tam se je prikazal človek na stezi v polju, na klanec nad farno, na veliki cesti. Nekdo je zapel na polju, šel je počasi po razoru in je zavil proti vasi. Iz velike daljave je zastokalo tanko, nekje za hribu je zazvonilo angeljsko češčenje.

Hanea je čakala. Po cesti iz fare je romal človek, v dolgi črni suknji, s palico v roki; majhen je bil in upognjen, ni bil Mate. Postal je, pogledal je natanko navzgor in je pozdravil, nato je pospešil korake.

"Kaj stojite, Hanea? Koga čakate?" je zaklicel od daleč.

Hanea ga je spoznala in je videla, da se mu opletajo noge in da mu je obraz zabuhel. Stopila je v stran, da bi šel mimo.

"Nič se me ne bojte, Hanea! Pohleven človek sem in bojazljiv, celo muhe se bojim... Ampak jaz mislim, Hanea, da čakate zaman. Glejte, kje je že solnce, in pisal je, da pride zvečer, kadar dosežejo sence rob globeli! Senca pa so že na oni gori, kmalu bodo že na nebu..."

Pogledala mu je v oči; zalitje so bile in pogled je bil nestalen.

"Če mislite čakati do noči, pa sediva tja v travo; kadar ga ugledava od daleč, se poslovinim... Ne, sedite sami, jaz bom stal takole dva koraka pred vami... Ne mislite namreč, da nameravam kaj slabega; saj ni nikogar blizu in tudi če bi kričali, bi Vas nihče ne slišal. Lahko bi Vas poljubil... o Hanea... naravnost na ustnice..."

Zazibal se je z životom, Hanea se je umaknila.

"Tako sumljivo mi gledate v obraz — ali mi poznate na očeh, kako je z mano? Nič drugače, Hanea! Povejte mi po pravici: kaj bi človek tam doli? Ali bi mi bilo mogoče živeti trezno? Po pravici: da ali ne?"

Stopil je bliže in je iztegnil roko.

"Ne!" je odgovorila Hanea komaj zavedno. "No, glejte! Človek pije in takoj je vse dobro; zasveti se mu od nekod življenje, ki ga nikoli ni bilo in ga nikoli ne bo. Človek pije in tako že naprej živi življenje, ki bi ga lahko živel, če b... če bi bilo pač vse drugače, če bi globel, reimo, ne bila globel... Zazdi se mi celo časih, da bi me Vi lahko imeli radi; kadar pa sem posebno

pijan, si domišljam, da me imate resnično radi, in tako se kdaj lahko zgodi, da se opolnoči opotečem preko Vašega praga ter Vas zasnuhim... Kaj bi pač dejali, Hanea?"

Zasmejal se je naglas, toda smeh je bil prisiljen in obraz se je nenadoma zresnil.

"Glejte, Hanea, nebo je že sinje, komaj se še malo svetli nad goro. Na oni strani se bodo kmalu prikazale zvezde, morda bi jih že ugledal, če bi moje oči ne bile tako motne. Rad jih gledam ponoči z motnimi očmi... vise na vrvecih, vrvice se spuščajo vedno nižje in lepe bele zvezde mi bingljajo prav pred nosom... Ničesar ne boste dočakali, Hanea!"

Stala je pred njim, obrvi stisnjene, ustnice napete, in je strmela v dolino. Tudi on je zatnil napol oči, sklonil se je in gledal.

"Saj že komaj razločujem drevje, kako bi razločil človeka pod gozdom!... Stojte, poglejte, ali se ni zgenilo tam, globoko v dolini, na veliki cesti?"

"Kje?"

Stopila je poleg njega, on je iztegnil roko.

"Kakor da bi se odtrgal voz od hriba... Zdej je zavil za holm, prikaže se kmalu. Vidi se od tukaj, kakor da bi vozil počasi, pa vozi zelo urno... Moja ušesa so boljša nego moje oči; zdi se mi, da slišim drdranje..."

Čru voz se je prikazal na cesti, vil se je zmerom globlje v dolino, skril se je za hrib.

"To ni bil on, tam ni njegova pot!"

Zaklicala je in ves prestrašen je bil njen glas, oči so se omeglele.

"Zakaj bi se ne vozil, če je bila prilika? Tudi jaz bi se vozil... Dolga pot je, šest ur hodá, pa je bil vesel, če se je kam obesil. Stavim, da zavije voz v globel... Poglejva na ono stran, stopiva tja! Ne bo dolgo, pa se prikaže tam iz teme, samo da bi ga razločil!"

Stopila sta na drugo stran. Iz globeli se je dvigal hlad, mirna noč je bila že tam doli in komaj sta razločevala cesto.

"Čemu čakate? Jaz mislim, da boste pač ča-

kali, kakor čakam jaz, kadar sem trezen... na tisto življenje, ki ga nikoli ne bo... Nikoli, Hanea, to ni prijetno!... Pa sem bil že tako lepo zadremal, čisto dostojen človek sem že bil, kakor da sem bil rojen v globeli... Pa se mi zdravi nenadoma; malo preveč sem Vas bil pogledal, Hanea, pa je bilo vse pri kraju... Zdej sem kakor vešča, tja v en dan... ne vem, ne kam, ne kod... Lepo je, Hanea, da Vam pripovedujem te stvari nočoj, ko me ne poslušate; sram bi me bilo, če bi razumeli, in jutri bi se Vam ognil... Poglejte, Hanea, ali se ni tam zgenilo?"

Pogledala je napeto in je strepetala.

"Ne, to ni on!"

Globoko v kotu, čisto v temi, se je prikazal voz, izluščil se je iz noči in je vozil urno po beli poti, ki se je vila skozi globel.

"Ali mislite še čakati?"

"Še!" je odgovorila Hanea uporno in v glasu so bile solze.

Stal je pred njo s povešeno glavo.

"No, Bog z Vami!"

Stopil je na pot, ali kmalu se je okrenil in je postal.

"Če je obljubil, da pride, naj bi bil prišel, lump!"

Odhitel je v globel z velikimi koraki in se ni več ozrl.

Hanei je bilo mrzlo in težko v prsih, tuji glava ji je bila težka. Ko se je poslovil učitelj, se je zavedla velike, neprijazne noči, neizkončne samotnosti, ki je molčala vsenaokoli, do neba. Vsa luč je bila ugasnila in ni še bilo zvezd, komaj, da je trepetala nizko nad obzorjem plaha bela lučka. Globel je spala, samo časih je pomežiknilo rdeče okno, polzaprt, zaspano oko.

"Ne pride!" je izpregovorila Hanea naglas.

Napravila se je na pot, sključila v pasu, glavo povešeno kakor starka, ki se je bila napolila k maši ob palci.

"Obljubil je, da pride, in ni prišel!"

(Dalje prihodnjic.)

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1904

Inkorporirano 16. februara 1908 v državi Kanso

Sedež: Frontenas, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans. Podpreda: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans. Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans. Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans. Zapismikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 33, Frontenas, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans. MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenas, Kans. ANTON KOTZMAN, Frontenas, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa. FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark. MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomočni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenas, Kans. ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenas, Kans. Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajnika. Vse denarje pošiljajte pa gl. blagajniku.

Vesele obljube.

V pogovoru s sodružnikom "Eho de Paris" je izjavil Marconi, da bodo bodoči vojni na razpolago še druge iznajdbe, ki bodo prekašale najdrznejše predstave Wellsove in Jules Vernove. Današnji "uspehi" ne pomenjajo ničesar v primeri s presenečenji, ki jih je elektrika pridržala tehničnemu obratu bodoče vojne. Pred seboj vidim, pravi Marconi, bojišča brez topov, brez pušk, brez bomb. Ni dvoma, da bo vojna, kakor hitro se nam posreči iznajti električni stroj z zadostno močjo, da potom električnih učinkov iz velike daljave užgemu municijske snovi, popolnoma izpremenila vse svoje bistvo. Oklopne križarke na visokem morju, municijske zaloge bodo na en mah eksplodirale — začeni pri šrapnelih v topovskih žrelih.

Živa pokopana.

V neki občini na Španskem je umrla žena bogatega graščaka. Ker ni bilo zdravnika blizu, da bi bil konstatiral smrt, je naprosil župnika, dasto stori. Na župnikov nasvet je pokopal ženo že drugi dan. Čez nekaj časa pa mu je začela vest očitati, zakaj ni dal ženo po zdravniku preiskati. Da si pomiri vest, je zaprosil oblast, da sme ženo izkopati, kar mu je tudi dovolilo. Izkopalec se je prikazal grozen prizor, ko so krsto odprli. Meso iz rok je bilo izpraskano, oči so bile izbuljene vsled strahu in smrtne groze, v rokah pa je tiščala cele šope las, ki si jih je izpulila. Pokopali so jo bili namreč navidezno mrtvo ter se je zbudila v grobu. — Tako je, če se smatra župnik za vsevedočega.

Zakon proti glasbi.

Čudno nesparten zakon so imeli stari Švedi; naperjen je bil proti glasbi sploh, tiste pa, ki so se bavili z njo, je proglasal za nepošteno in nezanesljivo državljano. Do začetka 16. stoletja je veljal zakon, po katerem so bili vsi glasbeniki pregnani iz dežele ter jih je smel celo vsakdo ubiti. Tak uboj se je smatral za salo in ubijalec je bil samo obvezan dati dedičem ubitega po par novih čevljev, par rokavice in eno tele. Tele si je pa moral dedič šele vjati, kar se je vršilo tako: Teletu so namazali rep z mastjo, nato ga pa pogoltni okrog grčka; opravičene je moral teči za teletom in ga skušal ujeti za rep, kar pa se je malokomu posrečilo, ker je bil rep vsled maščobe sklizek. Šele leta 1523 so odpravili ta kruti zakon.

Otroški časopis.

V neki vasi na Nemškem je prišel učitelj na misel, o kateri pravijo nekateri, da je lepa. Dal je od svojih učencev izgotoviti neko vrsto časopisa, to se pravi, otroci so morali telesno poročilo o vseh dogodkih v vasi tolkokrat prepisati, kolikor mož je iz te vasi odšlo na bojišče. Poroča se o vsem in vsakem. Svojeje napišejo k temu še pozdrav in časopis se odposlje. Tako izvedo vsi enako, kar bi radi vedeli. Pravijo, da ga vsi sprejemajo s hvaležnostjo in priznanjem. V mnogih vaseh Thuringa ga posnemajo ta zgled.

Nam se ta misel ne zdi tako ženialna. Vzgoje otrok tako častnikarjenje najbrže ne bo vodilo v

najboljšo in najplemenitejšo stran.

Otroci zgoreli.

V Red Rapid Bridge, N. B., so dne 9. marca trije otroci ondotege prebivalca Roberta Sprague zgoreli v ognju, ki je uničil njegov dom, ko ravno ni bilo staršev doma. Vsi so bili še mlajši kakor pet let.

Železničarske zahteve.

Zahteve železničarjev za osemurni delavni čas bodo — po izjavi predsednika železničarske organizacije predložene uradnikom železnice tekom tega tedna. Omenjeni predsednik W. G. Lee, se je vrnil iz Chicago, kjer so bili šteti glasovi železničarjev. Te zahteve bodo predložene tako, kakor so jih formulirala uradna glasovanja ter bodo poslana vsem odborom 528 železnice in Združenih državah. Ti odbori jih bodo potem predložili svojim železnice in trideset dni odloga bo dovoljena železnice, da odgovore.

Na smrt obsojen.

V Newark, N. J., je bil dne 13. marca obsojen na smrt v električnem stolu James Bovino, ker je ubil posebnega stražnika Miserindo v neki plesni dvorani. Umreti bo moral v tednu, ki se začne s 7. majem.

Bovino ni bil policijski lajnman, ne katoliški duhovnik; zaradi njegove "justične" smrti torej ne bo ne dolgoletnih procesov ne neskončno dolgih člankov. Ena justifikacija več — pa bo konec.

Vlak ga je povozil.

Iz Plainfield, N. J., poročajo dne 12. marca: Petinapetdesletni Samuel Hyatt iz South Plainfield je šel danes zjutraj od dela čez prago Lehigh Valley železnice, ko mu je zdrčalo na tračnicah, ki so bile spolzke od ledu. V onem trenotku je pridrhal tovarni vlak, ki ga je ubil na mestu.

Nasprotnik operacije.

Iz El Paso, Texas, poročajo: Vojaški zdravniki v Fort Blissu so se dne 13. t. m. trudili, da bi rešili življenje Antonia Mirande, Villogeva roparja, ki je bil ranjen pri napadu na Columbus v New Mexico.

Miranda je bil ustreljen v nogo, ter bi mu morali odrezati nogo, ker se je pojavil prisad. Ko so ga poskušali omaniti z etrom, da bi ga operirali, se je na vse kriplje branil ter pri tem preklinjal zdravnike, vse Amerikance ter Združene države in umel dve uri potoma.

Posledice zanemarjene izobrazbe ...

Eksplozija v rudniku.

Iz Duquoin, Ill., poročajo 17. marca: V tujakšnjem rovu Paradise je danes nastala eksplozija janskih plinov, najbrže vsled rabe nezavaranovanih svetilk. Premogarja Frank Jullis in John Krinock sta bila ubita, Eli Clark pa nevarno ranjen.

Papež Benedikt je izdal okrožnico v vsi države, da se naj pri vsaki maši ob nedeljah po čitanju evangelija v latinskem jeziku še ponovi evangelij v jeziku prisotnih, da ga bodo razumeli. V Rimu vedo, zakaj delajo koncije narodnosti.

ZA PRVI MAJNIK.

Sodrugi!

Blíža se praznik zavednega delavskega ljudstva, svetovni praznik proletariata, prvi majnik. Ni ga praznika v koledarju, ki bi imel za delavstvo tako globok pomen kakor ta. Že sam na sebi je revolucionaren, ker izraža neodvisno voljo delavskega razreda. Kakor simbolizira obstoječi koledar s svojimi delavniki, s svojimi cerkvenimi in državnimi prazniki sedanjí družabni red, tako simbolizira praznovanje prvega majnika upor proti kapitalističnemu koledarju, in s tem upor proti kapitalističnemu "redu" samemu.

Praznik prvega majnika je določila tudi socialistična Internacionala, o kateri vriskajo sovražniki, da leži mrtva, poteptana in onesnažena v prahu. Sami sebe varajo nazadnjaki, vladajoči mogotei in njih oprode, ki so tako kratkovidni, da jim branijo mali dogodki spoznati veliko resnico. Strašna vojna v Evropi, ki divja za interese monarhov in dinastij, za interese pretorijskih klik in za interese določenih kapitalističnih krogov, je prizadejala neizmerno škodo vseh sodobnih družbi in vsemu življenju, pa je zadela seveda tudi delavstvo in njegovo svetovno organizacijo. Alj rane, ki jih je vsakala Internacionala, dasi so skeleče in boleče, niso smrtne, kajti Internacionala je neumrjoča, dokler bo živel človeštvo na zemlji.

Prvi majnik je pa praznik te Internacionala, in čimbolj se pehajo sovražniki, da bi jo spravili v grob, tem važnejša je naša naloga, da izpričamo njeno življenje in svojo vero v njeno neumrjočnost.

Praznik prvega maja je pomenljiv, kadar so časi normalni; še pomenljivejši je v dobi krize, v dobi najokrutnejših bojev, v dobi zgodovinske izkušnje.

Evropski mogotei so mislili, da uniči klanje narodov socializem. Ameriški mogotei špekulirajo kakor njih tovariši okraj morja in računajo, da je opešanj evropskega proletariata tudi oslabitev ameriškega. Kapitalizem v tej deželi, ki ni bil nikdar rahločuten in mehke vesti, je postal od izbruha evropske vojne še prevzetnejši in grovočira, kakor še nikdar prej. Tudi v Ameriki se razredni boji ne blaže, temveč postajajo ostrejši od leta do leta, od dne do dne.

Zato je potrebno, da se tudi tukaj delavstvo tesneje strne in poveča svojo moč.

Prvi majnik je dan pregledovanja naših vrst. V stari domovini imajo vojaki, kadar mine zima, takozvano spomladno parado. Brigadni general pride inspicirat, pregleduje posamezne oddelke in njih vaje, naposled "defilirajo" čete pred njim.

Dne prvega majnika pregleduje zavedni proletariatski sam svojo vojsko, da pozna, ali je nazadovala ali napredovala, pa tudi zato, da pokaže tistim, ki so še mlanci, svoje življenje in naraščanje svojih vrst. Prvi majnik je agitatoričen dan delavske Internacionala; s praznovanjem tega dne vabimo v svoj zbor tovariše, ki spadajo vanj, pa so še izven njega.

Prvi majnik se torej popolnoma razlikuje od vseh drugih praznikov; delavstvo, ki ga praznuje, opravlja s tem veliko delo, pomaga jačati proletarsko armado in pripravlja tla socialistični zmagi, socialistični bodočnosti človeštva.

V tem zmislu bo tudi "Proletarce" ta dan po stari navadi izpolnil svojo dolžnost. Kakor druga leta izide tudi letos za prvi majnik

slavnostna izdaja

našega lista, in sicer bo to zadnja predmajska številka, ki bo izšla dne 27. aprila, zato da jo imajo odjemalci do 1. maja lahko že povsod v rokah. Naši stari čitatelji vedo, da sta uredništvo in upravnništvo vedno skrbela, da ustreže majska številka v čim večji meri čitateljem. Tudi letošnja izdaja — to lahko obljubimo — ne zaostane za prejšnjimi; kar bo v naših močeh, se potrudimo, da se bolj zadovoljimo čitatelje s čtivom in z ilustracijami in z vso uredbo.

Velikost izdaje je odvisna od naročil, ki jih dobimo. Na vsak način bo majska številka obilnejša in bogatejša od navadnih, če dobimo pravočasno zadostna naročila, bo

tiskana na 16 straneh.

Česar pa ne moreta storiti upravnništvo in uredništvo sama, je agitacija za razpečevanje te slavnostne izdaje. To je naloga, ki jo morajo prevzeti in izvršiti naši sodrugi po naselbinah in od njih pričakujemo, da jo izvrše čim temeljiteje. Komur je boj za osvoboditev proletariata resna zadeva, bo gotovo storil, kar je v njegovih močeh, da se čimbolj razširi ta izdaja, ki bo prispevala razredni zavednosti in probuji našega delavstva.

Upravnništvo računa, da izide slavnostne številke proletariata

najmanje 16,000 iztisov.

To se lahko doseže, ako se vsi sodrugi lotijo agitacije. In če se doseže, bo tudi nam mogoče napraviti tak list, da ga bodo vsi čitatelji veselili. "Proletarce" bo prinesel izbrano čtivo in bo bogato ilustriran. Čtivo bo skozinsko agitatorično in lahko umljivo.

Odbor je za majska izdajo določil znižane cene:

Table with 2 columns: Quantity and Price. Posamezen iztis stane 5c. 10 iztisov \$ .45, 200 iztisov \$ 5.50, 25 " 1.00, 300 " 8.00, 50 " 1.85, 400 " 10.00, 75 " 2.50, 500 " 11.50, 100 " 3.25, 1000 " 19.00

Sodrugi! Imejte pred očmi, da je prvi majnik praznik, katerega si je delavstvo samo izvolilo in določilo, da torej ni nobenega cerkvenega in državnega praznika, ki bi mogel imeti enak pomen.

S to mislijo pojdite na delo in gotovo dosežete uspeh.

Izpolnite in izrežite ta kupon, ter ga nam pošljite!

Form for ordering "PROLETARCA" with fields for name, address, and amount.

Kapitalizem pospešuje talente.

Med najpriljubljenejšimi kapitalističnimi ugovori zoper socializem je ta, da bi družba, kakršno si zamašljajo socialisti, vse "materijalizirala," da bi uničila vsako osebo inicijativno in da bi izgubila duševne sposobnosti vsako ceno. Talenti morejo le tam priti do veljave, kjer je konkurenca in kjer morejo upati, da dosežejo za izredne rezultate tudi izredno nagrado.

Tako govore zagovorniki tistega družabnega reda, ki uničuje talente kakor še nobeden ne, ki zatušuje duševne delavce skoraj še bolj kakor ročne in ki je ustvarila maso inteligenčnega proletariata, kakršnega še ni poznal svet.

Advokati kapitalizma mislijo, da dokažejo kdovekaj, če navedejo par imen izumiteljev, profesorjev, tenoristov in pajacev, ki imajo kmečevske dohodek. Nič se pa ne ozirajo na brezštevilne talente, ki morajo ob svojem poklicu stradati ali pa robotati v popolnoma tujem delu, ker jih njihove prave sposobnosti ne morejo rediti. Z nobeno besedo ne omenijo učenjakov, ki ne morejo dobiti primerne mesta, če se ne podvržejo brezpogojno kakor snžnji kapitalističnim ukazom. Ničesar ne vedo o prezgodnjem umiranju umetnikov, ki ne morejo doseči priznanja in — zaslužka. Nič jim ni znano o samomorih ljudi, katerim se po smrti vijejo vene slave, v življenju se pa prepuščajo umiranju.

Nič se ni treba hati, da bo v socialistični družbi v tem oziru slabše kakor v sedanji, kajti slabše sploh ne more biti. Mnogo bolj bo pa že zaradi tega, ker bo imela

masa družbe vse drugačno izobrazbo kakor sedaj, in bo znala vsled tega pravično oceniti važnost duševnega dela in njegove potrebe.

Kapitalistična družba nima prav nič vihati nosu, kadar se govori o razmerju med socializmom in duševnim delom, kajti vsak dan prinaša dogodke, ki obsojajo njeno kulturno nekompetenco, da ni mogoče strože. In prav sedaj se je pokazalo zopet nekaj tako kričnega, da dobiva kapitalistični slavni red klofuto preko vsega obraba.

Kolikor toliko priznavajo Amerikanci, da še niso prehiteli Evrope v literaturi, slikarstvu, kiparstvu, glasbi in v podobnih rečeh. Ampak — tehnika! Nanjo je ponos Amerikancev, tudi če ne zna razlikovati lokomotive, od lokomobila. Res je, da se je v Ameriki izvršilo marsikaj tehnično velikanskega. In res je, da je to posebno važno v deželi, v kateri hiti kapitalizem k vrhuncu in kjer niso gospodarski interesi le podlaga življenja, ampak stoje nad vsemi drugimi.

Človek bi mislil, da mora biti v taki deželi dobremu tehniku postilano na ročeh, večji talent na tem polju pa mora imeti naravnost kraljevsko življenje.

Eden izmed velikankov v svetu električnih čudežev je Nikola Tesla, rojen Srb, ki je bil dolgo Edisonov sodružnik. Njegovo ime je znano po vsem svetu, in vsa moderna znanost ceni njegovo ženialnost. Če bi bilo kaj resnice v pravljici o kapitalističnem pospeševanju velemov, bi moral Tesla živeti brezskrbno kakor ptič, in

nje. O, da! Če ne bi bilo kapitalizma, bi moral hudič vzeti vse ideale, vse talente in ženije. Kaj nam je treba socializma, ki napravi iz sveta duševno puščavo!

Po protitrustovskem zakonu.

Iz Washingtona, D. C. poročajo: Zvezno vrhovno sodišče je odredilo, da se zopet prične obravnavati tožba Hitchman Coal & Coke Co. proti John Mitchellu in drugim članom United Mine Workers uniže zaradi vprašanja, ali je organizacija prekršila Shermanovo antitrustno postavbo. Priziv na zvezno okrožno sodišče v prid uniže je bil zavrnjen radi nepristojnosti. Vrhovno sodišče je odločilo, da se prične slučaj radi važnosti vprašanja zopet obravnavati.

Ker so bili delavci odpuščenji.

Iz Sioux City poročajo: Okrog 1000 delavcev pri Cudahy Packing Co. je zadnji terek zastavkalo v protest proti odpustitvi 6 delavcev, ki so bili pri zadnji stavki aktivni. Družba je dovolila pred dvema tednoma delavcem neznatno zvišanje plače, in sedaj se skuša maščevati nad voditelji štrajka. Stavkarji so izjavili, da se jim bodo pridružili vsi delavci v obratu, ako ne sprejme družba odpuščenih delavcev nazaj na delo.

Tovarna zgorela.

V Troy, N. Y. so dne 15. marca pogorele naprave American Coliar Company. Ogenj je izbruhnil v strojnici ter je grozil dve uri, da uniči tudi neko bližnje bančno poslopje ter policijsko postajo. Škoda cenijo na \$100.000 do \$125.000

Vstaja na Haiti.

Mornariški department je dobil dne 15. marca obvestilo, da so izbruhnil v San Mihielu na Haiti novi nemiri. Upornike so razpršili ameriški mornarji, ki imajo tam kontrolna službo, ter so mnogo oseb aretirali.

Teddy se vrača.

Polkovnik Theodore Roosevelt in njegova žena, ki sta se mudila v južnih vodah na izletu ter sta obiskala različne kraje, se vračata v Združene države na krovu parnika "Matura," ki je odplul iz Port of Spain na Trinidadu proti New Yorku. Hura!

Nesreča v žagi.

Dne 13. marca je eksplodiral kotel v žagi v Pitteville, Ky. Dva delavca sta bila ubita, dva pa težko ranjena.

Poplava.

Iz Sioux Falls, S. D., poročajo: Reka Sioux je stopila čez svoje bregove in je predrla nasip severno od mesta. Z veliko silo pritiskajoče vodovje je že utrgalo odprtino do 100 čevljev široko in poplavelo veliko ozealjce.

Tudi posledica vojne.

Zaradi vojne v Evropi se je 74 letni steklar Clemen Bilz v Chicago obesil. Zdi se, da je preveč tuhtal o tem klanju, pa se mu je značalo. Zapustil je pismo, v katerem pravi, da se je naveličal življenja v Ameriki in da upa, da bo hudič vzel Angleže in kuga prišla nad ameriške izdelovatelje streliva. Doma je bil iz Avstrije. Obesil se je na drevo v dvorišču za svojim domovanjem, 1855 Bissell st. Njegovo truplo so našli ob 6. zjutraj. Njegova vdova je povedala policiji, da je bil potr sled evropske vojne.

Volkovi v Wisconsinu.

V mnogih krajih okrožja Price so se pojavili volkovi in velikem številu, ter na nekaterih farmah pomorili nekaj domačih živali. Posebno se dogajajo taki slučaji bliž krajev Phillips, Brantwood in Emery, kjer je visok snež. Divjačina, kakor srnc, ne more bežati, pa postanejo žrtve sestradanih volkov. Dasi so razpisane nagrade za vsakega pobitega volka, vendar jih sorazmerno le prav malo pobije. Splošno mislijo, da bo ostalo lovcem drugo leto le prav malo srn in manjše divjačine, če ne bodo začeli energično zatirati volkov.

Požar.

V poslopju International Agricultural Co. v Buffalo, N. Y., je nastal požar, ki je povzročil za \$450.000 škodo. Kako je nastal požar, se še ni moglo doznati. Požarna bramba je bila šest ur neprestan na delu, preden se ji je posrečilo ogenj omejiti.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSJ KI TOREK.

Lastnik in urednik: Ivan Moleku, 4008 West 31. Street, Chicago, Ill.

Jugoslavanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.80 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglašni št. dogovoru. Pri spremembi bivalište je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Ciljno slovensko organizacijo Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerodnega pošiljanja lista in drugih nerodnosti, je posiljati predsedniku družbe

Ivan Moleku, 4008 West 31. Street, Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workers' Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.80 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO ILLINOIS.

KJE JE CRONES?

Vilova afera je zelo hvaležna reč. Za ameriške časopise je več vredna od vse evropske vojne.

Treba je le nekoliko okretnosti, pa se lahko napolnjujejo zjutraj in zvečer cele strani s to zadevo.

In tudi za kričeve trikratne in stikratne naslove ne pride izurjen žurnalist v zadrego.

Če je Villa dovolj smart, lahko zahteva provizijo od ameriških kapitalističnih časnikov, preden ga vjahejo v ozki strica Sama ali pa Carranzisti.

Toda ni še ravno davno, kar smo imeli v Zedinjenih državah drugo afero, ki je bila tudi nekaj vredna.

Okróg dvesto ljudi, ki so se udeležili banketa v University Clubu v Chicagi na čast novemu katoliškemu nadpastirju Mundelemu, je bilo zastrupljenih.

Z juho so bili zastrupljeni, seveda s strupeno juho.

Bila je strašna reč. Sicer je bil Bog s "prominentnimi" gosti nadškofijskega banketa bolj usmiljen, kakor z evropskimi narodi in ni dal, da bi se bil "pekleni naert" posrečil; nobeden izmed pobožnih in bogaboječih banketnikov ni umrl; bilo je namreč preveč juhe in premalo strupa.

Katoliškim gostom je bilo toliko slabo kolikor marsikomu, ki pozbabi pri kozarec in pečenki na pravo mero; tako pokvarjenje prebavnega aparata je neprijetno, ampak človek se okreva od nje, če ni že iz drugih vzrokov na poti v krtovo deželo.

Kljub temu je bila strašna afera. Kajti bil je vendar a-ten-tat. In ameriška žurnalistika, stoječa na vrhuncu, ni le takoj vedela, kdo da je storil grozni zločin, ampak znala je tudi brez zadumbe povedati, kakšen nad vsom domišljijo nevaren individuum je zastrupiljevalec Cronos. Kajpada, anarhist.

Včeraj je bil banket s tisto sumljivo juho, danes so veliki dnevniki že vse vedeli o Cronesu: Odkod je doma, kje je dotlej živel in romal po svetu, koliko ima votlih zob, kje je študiral strupologijo, s katerimi anarhističnimi tajnimi organizacijami na zemlji in na luni je v zvezi, kakšne načrte je izdelal za nove atentate in kaj ima najrajši za zajtrk.

Bila je velika, velika škoda! Dva dni prej, le dva dni prej naj bi bili dali svojo modrost o Cronesu v tisk, pa ne bi mogla biti juha zastrupljena. Seveda — tudi senzacija tedaj ne bi bila mogla biti tako velika. In to bi bila škoda na drugo stran.

Čitali smo torej, da je razprede-na zarota po vsem svetu. V Rimu je njen glavni sedež. Namen je: Eksploziviranje cerkva, zastrupljanje vseh duhovnikov in vseh krščanskih vernikov, in s tem ustanovitev anarhije. Dokazi so bili absolutno prepričevalni; v nekem kovčegu so na primer našli silno puntarsko razglednico: Piramido, katere vrhunce je kapitalizam, ki ga brani militarizem, štiti cerkev, nosi pa delavstvo. Nekako pred dvajsetimi leti smo prvič videli te razglednice, ki so se takrat v mah sal razširjale po Italiji, pa se vedeli nismo, kako nevarna je ta sličica. Šele čehiški kapitalistični žurnali so nas morali poučiti, da tiči v njej anarhistična rrvolucionja.

Poleg špekulativnih časopisov so bili pa takrat še nekateri drugi ljudje, oziroma organi, "na svojem mestu." V prvi vrsti čehiška policija, in tam zopet v prvih pozicijah Healey in Hunt. Reporterji so vedeli vse, policija pa tudi. Ni nam znano, če so žurnalisti izvedeli vse od detektivov, ali narobe, ampak oba faktorja sta bila tiste dni enaka Bogu, namreč vsegavedna.

In policija je po svojem poklicu takoj razpela mrežo, v katero so se morali brez pardona vjeti ne le Cronos, ampak vsi njegovi so anarhisti. Absolutno so se morali vjeti, kajti mrežo je razpel sam ženski detektivski nadmetnik Hunt. Brezpogojno so se morali vjeti!

Tristo zlodjev! Kaj nas šeče? — Morali so se vjeti, pa se ni ne eden vjel. In še danes je vprašanje kakor pri znanih fiksirnih slikah: Kje je Cronos?

Ves čas so nas med tem krmili z novicami, ob katerih obliva človeka kurja polit. Skoraj že ni bilo cerkvenega banketa v Zedinjenih državah brez zastrupljene juhe. Nobeno gnezdo ni hotelo v tem oziru znostati za Chicigo, "Cronos" je pošiljal listom pisma polna satanskega sarkazma. Bil je v Chicagi, v New Yorku, v Buffalu, v nekem malem townu — vse obenem! Nastajal je že dvom: Ali je to anarhist ali superspirituist? Polagoma se je menda naveličal pisati ironična pisma, polagoma so žurnalistom zmanjkale nove ideje, polagoma je občinstvo pozabilo. Le tako kakor biciklist po dolgi vožnji se v spanju malo brene, je naš glasoviti Hunt tako nekako pred tednom povedal, da bo imel vsak hip Cronosa v rokah. In državni pravdnik v Chicagi je izdelal obtožbo proti njemu. To se ne naznanja več s palec debelimi naslovi, ampak v mali, drobno tiskani notici v kakšnem kotu lista.

Hvalabogu, da je Villa napadel Columbus in da imamo kazensko ekspedicijo v Mehiki. Nova senzeacija je pokopala staro, in nič več ni treba govoriti o tem, da je bil na eni strani velikanski bluff, na drugi pa enako velikanska blamaža.

Kajti kje je danes še psihično normalen človek, da bi verjel v tisto velikansko zaroto in v vse tiste šundromanske pravljice, s katerimi je bila policijska istorija nalipšana? Anarhistična pošast je, kakor že mnogokrat, opravila svojo nalogo, in sedaj se zopet za nekaj časa lahko spravi pod streho; kadar bo kazalo, se že lahko zopet malo drugače maskirana privleče na dan.

Imeniten zgled policijsko-žurnalistovskega blufanja je Cronosova afera: Največja duševna lenoba bi morala spoznati, da ni bila nič drugega kakor napihnjun mehur, ki splahne, če se le z iglo vbrade vanj. In skoraj se nam zdi, da spoznavajo ljudje, kako so jih potegnili s to bombastično zaroto.

Kljub temu stavimo: Ob prvi priliki se bo dalo občinstvo blufati na enak način. In to je žalostno, da prinaša šola izkušnje tako majhen uspeh.

Ubože železnice!

Kapitalistične železniške družbe, s katerimi imajo njihovi uslužbeni sedaj resne račune posebno zaradi osemurnega delavnika, se otepajo na vse načine zahtev. obenem jim pa lomí strah kosti, kajti splošna železničarska stavka ne bi bila šala. Sedaj jim je prišel zopet na misel stari trik, katerega so se že večkrat posluževali in ki obstaja v tem, da se obračajo do posameznih oseb v nađi, da bodo s tem zmešale duhove. "Pojasnjevalni odsek" železnice, ki je prepravil trgovce z literaturo, v kateri kaže, da pomeni zvišanje plače polom železnice, je sedaj sklenil, razposlati te okrožnice vsem delavcem, ki so uslužbeni pri železnicah. Kot vzrok navajajo tudi, da bi ne smeli zahtevati železničarji prej zvišanje plače, dokler bi ne dobili tudi ostali delavci višje plače. To je modra taktika, da ne more biti modrejše. Železničarji naj čakajo na rudarje, rudarji na tesarje, tesarji na natakarje, natakarji na krojače, krojači na železničarje, in tako bi se lahko sukali v kolobarju do sodnega dne.

Štedijo.

V državnem zavodu za slaboumne v Springfieldu so odpustili osemindvajset, v bližini v Elginu pa enoindvajset uslužbencev. To je že pravo mesto za tako varčevanje!

Čudodelna organizacija.

Na letnem sestanku nemške železarske družbe je rekel predsednik dr. Springorum, da so se razblinile angleške nade v nič, ker so mislili Angležji, da se jim bo posrečilo uničiti nemško industrijo, ki je potrebna za nadaljevanje vojne. Rekel je nadalje, da je kaj takega nemogoče, ker ima Nemčija sama dovolj sredstev, da obratuje s polno paro vse svoje tovarne. Tekom dolgega časa, je rekel dr. Springorum, se je nemška industrija privadila obstoječim razmeram ter premagala vse težave, kar je posledica dobre organizacije, ki se poslužuje vseh znanstvenih sredstev in pomočkov, da more dovoljno preskrbovati armado in mornarico. Posebno železa in drugih kovin so mislili Angležji, da bo zmanjkalo, kar pa je vsega v izobilju, je rekel Springorum.

Da je vsega ravno v izobilju, se pač ne bo smelo vzeti obziredno. Če bi bilo tako, tedaj ne bi bilo treba celo na Poljskem konfiscirati posode, zvonov itd. Ampak da ni Nemčija glede na vojni material in taki zagati, kakor bi bilo vse zavaznikom, že verjamemo. Nemčija se je pripravljala na to vojno, in ravno njene zaloge potrjujejo to. Ampak dr. Springorum ima prav, če hvali organizacijo. To je v resnici tista sila, ki premaguje največje težave. Nemška industrija se je privadila razmeram, in to je bilo mogoče le vsled organizacije. Nemška tehnika je napravila tekem vojne velike iznajdbe — seveda v vojne namene; pomagala ji je organizacija. Nemčija je rešila problem, da se prepreči absolutno izstradanje; to je storila organizacija.

V času vojne, torej v času najhujše krize se izkazuje največji pomen organizacije. Ni li to večajo. To je Kohn razumel. In ker mora imeti v kapitalistični družbi vsako gospodarstvo večalmanj kapitalističen značaj, se je Kohn posluževal kapitalističnih metod, za katere je imel velik talent. Njegovi delavci so dobivali v denarju suženjsko nizko, naravnost kričeve sramotne plače, v idealih pa vse slasti nebeskega kraljestva, s katerimi si pa na tem svetu niso mogli nikamor pomagati. Proti Kohnovemu gospodarstvu s posvetnim blagom nadškofiji je bilo v javnosti toliko tožb, da ga obtožba v Rimu itak ni mogla presenetiti. Itak se je Rim šele tedaj odločil na ta korak, ko je bil škandal že tako velik, da se ni dal prikrijevati.

Kljub temu je imel Kohn prav, če se je pritoževal zaradi rimske metode. Res je, da ima vsak obtožbenec pravico do zagovora in da dobi pošten proces. Ali kako je mogel Kohn, ki je gotovo poznal Rim, pričakovati kaj takega? Kako bi pa mogel Vatikan v drugih slučajih proti nedolžnim ljudem nastopati brez postenega procesa, če bi ga bil Kohn dovolil? In kako naj bi mu bil povedal, kdo ga toži, ko so ga najbrže tožili tisti, ki so sami pričakovali izprosnitev njegovega sedeža?

Sicer pa Kohnova usoda ni bila tako kruta, da bi bilo treba pretakati solze zaradi nje. Če je mogel zapustiti še par milijončkov, mu gotovo tudi po odselčitvi ni bilo treba kruha stradati.

Njegov testament pa pomeni zanimivo maščevanje. Čez milijon kron je zapustil za česko vseučilišče na Moravskem — vedel je, da zadene njegove pobožne nasprotnike hujše kakor klofuta. In za svet, kaj naj določi o tem denarju, je baje vprašal — pesnika Macharja. "antikrista". Maščevanje je sladko.

Nemški mirovni pogoji.

Mnogo ne držimo o tistih vesteh, ki pripovedujejo svetu z najvažnejšim obrazom, kaj da hoče in kaj da neče ta ali ona vlada. Večinoma jih namreč razširjajo ljudje, ki slišijo travo rasti. Vladi pa tudi ne hodijo s svojimi nameni na sejem. Kadar se v parlamentih sploh kaj govori o miru, tedaj zahteva vsaka vlada nekakšno "pravico", nobena pa neče natančno povedati, kakšna je ta "pravica".

Zadnji čas so prišli zopet nekakšni mirovni pogoji Nemčije v javnost. Poročilo prihaja iz Washingtona, in časopisi pravijo, da ga imajo iz zanesljivega vira. Polkovnik House, ki se je pred kratkim vrnil s potovanja po Evropi, je bil pri Wilsonu in mu je baje povedal, da ne misli Nemčija še nikakor na sklep miru, ali da bo, kadar pride do pogajanja, zahtevala sledeče:

1. Zavezniki morajo vrniti Nemčiji vse kolonije, katere so ji vzeli in zasedli tekem sedanje vojne.

2. Vojne odškodnine ne bo zahtevala in je tudi ne bo nikomur plačala.

3. Črnogorsko, srbsko in albansko ozemlje se mora razdeliti med Avstrijo, Bolgarsko in Grško.

4. Poljska dobi avtonomno vlado.

5. Turčija se mora enkrat za vselej opustiti angleškega vpliva.

6. Nemčija zapusti Belgijo in vse francosko ozemlje, katero je zasedla. Rusija dobi Perzijo, Anglija pa ne bo ničesar izgubila in ničesar dobila.

Zavezniki seveda, kakor pravi House, niso s tem zadovoljni. Nemčija pravi, da prej ne bo na Balkanu miru, dokler se ne razdeli Srbija, Črnogora in Albanija med Avstrijo, Bolgarsko in Grško.

Kar se tiče zadnje zahteve, se nam zdi verjetna iz razlogov, ki smo jih že večkrat omenili. Ampak namen, ki ga naglašja Nemčija, je popolnoma zlagan. Mir na Balkanu ne bo zavarovan, če se razdeli Srbija, ampak če se pravično reši balkansko vprašanje. Razdelitev Srbije ne bi bila nič drugega kakor kal novih vojn in seveda novega oboroževanja.

Čudodelna organizacija.

najsijajnejše potrdilo socializma? Kajti socialisti ni nič drugega kakor smotrna, dovršena organizacija vseh družabnih sil za ustvarjanje čim večje blaginje splošnosti.

Toda je li treba klicati organizacijo šele tedaj kot rešiteljico, kadar se teče voda v grlo? Je li treba to, kar je dobro, rabiti šele tedaj, kadar grozi kriza s kaatstrofo? Če je organizacija dobra za vojno, mora biti dobra tudi za mir. In popolna organizacija v miru bi napravila organizacijo za vojno nepotrebno, ker bi bila tedaj vojna sama nepotrebna.

Toda zaman bodo kapitalizmu vse lekeje, ki jih daje vojna. Sedaj se po sili vklanjajo neki organizaciji, ki pač nikakor ni popolna in še manj idealna. Ko bo sklenjen mir in se bo polagoma vračalo normalno življenje, bodo pa napeli vse moči, da razbijajo zopet te "okove" in anarhija privatne produkcije se vrne v vsej gloriји, kajti kapitalizem je neločljiv od kapitalistov, in privatni kapitalizem ne trpi organizacije, v kateri so interesi splošnosti več od njihovih zasebnih interesov.

Države ne postanejo vsled te vojne socialistične ali komunistične, kakor mislijo nekateri utopisti, dasi pribija ravno vojna s kladivom dokaze, da je socializem celo v nepopolni obliki državne kontrole neprimerno uspešnejši od privatne grabeljivosti. Kakor pred vojno bo moral delavski razred voditi boj za najvišjo organizacijo družbe, za socializem. Vsaj delavstvo naj črpa in si osvooji veliki nauk te vojne: Da je najmožnejše sredstvo v vsakem boju, tudi v delavskem, organizacija.

Ne mislimo na Mehiko. Zedinjene države imajo tam neke homatije; ali Amerika ima tudi druge vojne, katerih ni nikdar konec ne kraja. V Argo, Ill., so šli delavci pri Corn Products Comp. v stavko, ker so njih razmere tako škandalozne, da jih tudi najpotrpeljivejši proletarec ne bi mogel več prenašati. In ta poizkus, da bi si sužnji nekoliko zboljšali položaj, je zadostoval, da je Argo izpremenjen v oboroženo taborišče in da se strelja kakor na bojišču.

Najprej se je človekoljubna tvrdka vedla, kakor da se misli pogajati z delavci. Ali to je bilo slepomišljenje. Podjetje je hotelo le pridobiti časa, da organizira svoj odpor in uvoz skobov. Ko bi se bilo treba res pogajati, je našla družba vsakovrstne pretnave, da je to odklonila in izjavila, da bo brez obzira na stavarke nadaljevala obrat, ker ima na razpolago dovolj "delavoljnih," to se pravi skobov.

Dovolj jih ravno nima, ker je poskušala tudi na drug način. Vabila je namreč delavce, naj se vrnejo na delo, pa jim bo potem sama po svoji prosti volji kaj dala. Ponujala jim je torej mačka v vreči, za kar so se delavci seveda lepo zahvalili.

Stavkarji so bili neorganizirani. Sedaj je A. F. of L. poskusila ustanoviti unijo, kar se ji je posrečilo. Družbi je pa to dalo nov izgovor, da se ne pogaja "s tujimi uradniki," to se pravi organizacijo.

Medtem je čedna družba razvila svoj načrt, ki je do pike podoben iz stoterih slučajev znani metodi brezobzirnih kapitalistov. Najela je cele trume prepepačev in skobov po pokliue, in vsa tovarna je podobna maši trdnjavi. Staykokazi in "čuvaji" seveda že nastopajo tako kakor povsod, procvorirajo delavce, mahajo z revolverji in vihte puške in tudi streljajo. Ker pa delavci niso lovška divjačina, se je zgodilo, da so v stiski odgovorili, kakor so mogli, in parkrat je prišlo do resnih spopadov.

Superintendent pravi, da ima toliko oboroženih, da bi lahko odbil nemško invazijo. Kljub temu trdi vse kapitalistično časopisje, da so delavci tisti, ki procvorirajo.

Sodišča so — skoraj bi človek dejal: naravno — na strani podjetja. Sodnik Baldwin je izdal sodno prepoved, da ne smejo biti stavkarji blizu tovarne in da ne smejo obvečavati s skebi in jih "odvracati od dela." To se pravi, da jim ne smejo niti pojasniti, v kakšnem položaju so delali in zakaj so šli na stavko.

Družba hoče, da zmaga sila nad pravico, in sodišče ji pomaga. Ali razumejo delavci, čemu so sodišča v kapitalistični družbi?

Od panamskega prekopa.

Donald F. MacDonald, prejšnji kanalski geolog in zdaj geolog v rudniškem uradu Združenih držav, je izjavil, da bodo kmalu premagane vse ovire pri Panamskem prekopu, kakor so sedanja posipanja in da je kanal varen pred potresom. MacDonald, ki je dolgo časa proučeval razmere v kanalskem okrožju, je izročil uradno poročilo o svojih opazovanjih pri Panamskem prekopu ter izjavil, da prekop ne bo trpel od potresnih pojavov, vsled katerih se dvigne zemlja v dotičnih krajih vsakih sto let za tri čevlje. Vzrok tega dviganja je po mnenju tega izvedena to, da se zunaj pred Panamsko ožino znižuje morsko dno.

Carigranski poslanik v Washingtonu.

Henry Morgenthau, ameriški poslanik za Turčijo, ki se je nepričakovano pripeljal iz Carigrada v Washington, je časnikiarjem povedal, da so mu svetovali prijatelji, naj odstopi od svojega mesta, da bo mogel pomagati Wilsonu pri prihodnjih volitvah. Tem prijateljem je rekel Morgenthau, da bi bil takoj pripravljen odstopiti, če bi vedel, da bo res mogel pomagati Wilsonu za zopetno izvolitev. Vendar se še ni odločil.

Najbrže se je o tem posvetoval z Wilsonom, s katerim je pozneje imel sestanek.

Smrt na železnici.

Mihael Hughesa, doma iz High marketa je dne 6. marca pri Lowville, N. Y. ubil vlak, ko je ravno peljal s svojim vozom čez progno New York Central železnice, in sicer v trenutku, ko je pripeljal čeki vlak.

Vojna v Ameriki.

Ne mislimo na Mehiko. Zedinjene države imajo tam neke homatije; ali Amerika ima tudi druge vojne, katerih ni nikdar konec ne kraja. V Argo, Ill., so šli delavci pri Corn Products Comp. v stavko, ker so njih razmere tako škandalozne, da jih tudi najpotrpeljivejši proletarec ne bi mogel več prenašati. In ta poizkus, da bi si sužnji nekoliko zboljšali položaj, je zadostoval, da je Argo izpremenjen v oboroženo taborišče in da se strelja kakor na bojišču.

Najprej se je človekoljubna tvrdka vedla, kakor da se misli pogajati z delavci. Ali to je bilo slepomišljenje. Podjetje je hotelo le pridobiti časa, da organizira svoj odpor in uvoz skobov. Ko bi se bilo treba res pogajati, je našla družba vsakovrstne pretnave, da je to odklonila in izjavila, da bo brez obzira na stavarke nadaljevala obrat, ker ima na razpolago dovolj "delavoljnih," to se pravi skobov.

Dovolj jih ravno nima, ker je poskušala tudi na drug način. Vabila je namreč delavce, naj se vrnejo na delo, pa jim bo potem sama po svoji prosti volji kaj dala. Ponujala jim je torej mačka v vreči, za kar so se delavci seveda lepo zahvalili.

Stavkarji so bili neorganizirani. Sedaj je A. F. of L. poskusila ustanoviti unijo, kar se ji je posrečilo. Družbi je pa to dalo nov izgovor, da se ne pogaja "s tujimi uradniki," to se pravi organizacijo.

Medtem je čedna družba razvila svoj načrt, ki je do pike podoben iz stoterih slučajev znani metodi brezobzirnih kapitalistov. Najela je cele trume prepepačev in skobov po pokliue, in vsa tovarna je podobna maši trdnjavi. Staykokazi in "čuvaji" seveda že nastopajo tako kakor povsod, procvorirajo delavce, mahajo z revolverji in vihte puške in tudi streljajo. Ker pa delavci niso lovška divjačina, se je zgodilo, da so v stiski odgovorili, kakor so mogli, in parkrat je prišlo do resnih spopadov.

Superintendent pravi, da ima toliko oboroženih, da bi lahko odbil nemško invazijo. Kljub temu trdi vse kapitalistično časopisje, da so delavci tisti, ki procvorirajo.

Sodišča so — skoraj bi človek dejal: naravno — na strani podjetja. Sodnik Baldwin je izdal sodno prepoved, da ne smejo biti stavkarji blizu tovarne in da ne smejo obvečavati s skebi in jih "odvracati od dela." To se pravi, da jim ne smejo niti pojasniti, v kakšnem položaju so delali in zakaj so šli na stavko.

Družba hoče, da zmaga sila nad pravico, in sodišče ji pomaga. Ali razumejo delavci, čemu so sodišča v kapitalistični družbi?

Od panamskega prekopa.

Donald F. MacDonald, prejšnji kanalski geolog in zdaj geolog v rudniškem uradu Združenih držav, je izjavil, da bodo kmalu premagane vse ovire pri Panamskem prekopu, kakor so sedanja posipanja in da je kanal varen pred potresom. MacDonald, ki je dolgo časa proučeval razmere v kanalskem okrožju, je izročil uradno poročilo o svojih opazovanjih pri Panamskem prekopu ter izjavil, da prekop ne bo trpel od potresnih pojavov, vsled katerih se dvigne zemlja v dotičnih krajih vsakih sto let za tri čevlje. Vzrok tega dviganja je po mnenju tega izvedena to, da se zunaj pred Panamsko ožino znižuje morsko dno.

Carigranski poslanik v Washingtonu.

Henry Morgenthau, ameriški poslanik za Turčijo, ki se je nepričakovano pripeljal iz Carigrada v Washington, je časnikiarjem povedal, da so mu svetovali prijatelji, naj odstopi od svojega mesta, da bo mogel pomagati Wilsonu pri prihodnjih volitvah. Tem prijateljem je rekel Morgenthau, da bi bil takoj pripravljen odstopiti, če bi vedel, da bo res mogel pomagati Wilsonu za zopetno izvolitev. Vendar se še ni odločil.

Najbrže se je o tem posvetoval z Wilsonom, s katerim je pozneje imel sestanek.

Smrt na železnici.

Mihael Hughesa, doma iz High marketa je dne 6. marca pri Lowville, N. Y. ubil vlak, ko je ravno peljal s svojim vozom čez progno New York Central železnice, in sicer v trenutku, ko je pripeljal čeki vlak.

Socializem, pacifizem in sorodno.

Ebin Kristan.

RAZNA MNENJA.

V socialistični stranki so o raznih posameznostih gotovo mogoča različna mnenja, ki lahko obstajajo drugo poleg drugega, tako kakor je vera privatna stvar posameznika in kakor se estetični ali etični nazori lahko križajo. Socialistična stranka ne sledi dogmatizmu rimske cerkve, ki se ne zadovoljuje z vero v Boga in v Kristusovo odrešeniško smrt, ampak zahteva od svojih članov, da sprejmejo absolutno vse za neomajno resnico, kar uči in diktira Rim, pa naj se to tiče neomažeževanega spočetja, papeževe nezmotljivosti ali pa protidarvinistične geneze.

Cisto naravno je, da mora biti socializem tolerant, ker ne bi sicer nikdar mogel ustvariti tistega mogočnega instrumenta, ki ga potrebuje za uresničitev svojih idej, namreč socialistične stranke. Socializem ni nikdar učil enakosti vseh ljudi in vseh glav; le najhujšobnejši ali pa najzabitejši nasprotniki, nesposobni, da bi razumeli razliko med enakostjo in enakopravnostjo, mu podtikajo to.

Nazor, da bi morali vsi socialisti o vseh rečeh do pičice enako misliti in na vsako vprašanje od prvega do zadnjega enako odgovarjati kakor učenci v starokopitnih šolah, kjer se morajo učiti vse naloge dobesedno, da govore pri izpitu kakor papige, je otroški, že zaraditega, ker je taka zahteva nemogoča. Tudi je povsem nepotrebna; če veruje človek v posmrtno življenje ali pa ne, je za razvoj socializma popolnoma irelevantno; če se mu zdi mesna, ali pa vegetarijanska hrana bolj primerna, če mu bolj ugoja. Zolova ali Tolstojeva literatura, če se rajši oblači najbolj priprosto ali pa najbolj po modi, je za socializem, njega napredek in zmago vseeno.

Ali tudi v rečeh, ki zadevajo naravnost v socializem, je neizogibno, da obstajajo in se pripuščajo nasprotna mnenja, ker se to ne bi moglo preprečiti nikakor drugače kakor z absolutizmom. S tem bi bil pa socializem sam pokopan. O taktičnih vprašanjih so imeli ljudje vedno razna mnenja; praksa prinaša na dnevni red nove probleme; izkušnje tudi vsi korigirajo prejšnje nazore.

Ljudje, ki so takoj nervozni, če slišijo kakšno mnenje, ki se ne vjema z njihovim, pa histerično kriče, da naj se tak "grešnik" izključi in ožigosaj kot "izdajalec", so še zelo zelo oddaljeni od socialističnega mišljenja. In če bi mogle njihove zahteve po brezpozornem uniformiranju misli dobiti praktično veljavo, ne bi mogla biti socialistična stranka nikdar nič več kakor majhna, za proletarijat in njegove cilje absolutno brezpomembna sekta, ki bi imela z vzajemnim izključevanjem toliko opravka, da sploh ne bi prišla do nobenega drugega dela.

POTREBA SKUPNIH NAZOROV.

Iz tega se seveda ne sme izvajati zaključek, da je vsako socialistično, kakor pravi sam o sebi, da je socialist. Kristjan lahko smatra Jezusa za edinojedinjega sina božjega, kakor rimski katoličani, ali pa odklanja njegovo božanstvo, kakor liberalni protestanti; ampak Papuvar, ki si izrežlja svojega "Kovarja", da mu služi za vse duševne potrebe, ali pa ateist, ki tajni boga, ni kristjan.

Socialistična stranka je skupina ljudi; kakor vsaka skupina, mora torej imeti nekaj skupnega, nekaj, kar mora biti skupno vsem članom, kar jih veže in napravlja iz posameznikov skupino, stranko. To so njena temeljna načela, njen program, njen cilj. Posebno velja to seveda za temeljna načela in za cilj, kajti tudi program se od časa do časa lahko izpremeni po pridobljenih izkušnjah in po izpremenjenem položaju, zlasti minimalni program, ki je merodajen za zahteve v sedanji družbi.

Če se n. pr. v kakšni deželi doseže zakoniti osemurni delavnik, tedaj ne bo socialistični program več vlačil zahteve po osemurnem delavniku kot nepotreben balast s seboj, ampak če pokaže razvoj tehničnih sredstev, da se delovni čas brez škode za resnične producijske potrebe lahko še bolj skrajša, bo stranka zahtevala šesturni delavnik. In kjer se doseže obširno podražavljenje industrijskih in prometnih naprav, bo določil program za njih obratovanje vse podrobneje zahteve, kakor sedaj, ko je zahteva po podražavljenju še neuresničena.

POLITIČNA STRANKA.

Med tiste točke, ki jih mora vsak član stranke priznati in ki morajo veljati za vse, spada ta, da je socialistična stranka politična stranka. Naloga te politične stranke je, da vodi razredni boj in privede proletarijat do zmage nad kapitalizmom.

Človek lahko stoji na podlagi razrednega boja in se lahko ogreva za poraz kapitalizma, pa vendar lahko odklanja politično stranko proletariata. Zgled nam dajejo anarhisti, četudi ne vsi, kajti med njimi je dosti takih, ki taje razredni boj. Nekateri ga priznavajo. Toda politično stranko in politično delo odklanjajo vsi*); politika je enim nezmyselna igrača, drugim pa močvirje, iz katerega ne more priti nič drugega kakor korupcija.

Zadnje teorije nče tudi elementi, ki stojijo na sredi med socializmom in anarhizmom, n. pr. tisti, ki se v Ameriki zbirajo v S. L. P. Parlament jim je torišče sleparstva, in vseeno se jim zdi, kdo sedi v njem in kdo ima večino. Teško je razumeti logiko, ki to uči, pa vendar imenuje kandidata pri volitvah. Ali tukaj ne gre za kritiko take logike, temveč za to, da je vprašanje politične organizacije in političnega dela principiello vprašanje; za člana socialistične stranke, ki je organizirana kot politična stranka, je pogoj, da priznava njen politični značaj in politično akcijo, ter da se udeležuje političnega dela.

*) Anarhija med anarhisti je pač tako neomejena, da se je n. pr. v Italiji ustanovila skupina "parlamentarnih anarhistov". Oni so dosegli vrhunec konfuznosti in notranjega protislovja.

TEMELJNO NAČELO.

Pomen političnega boja ni šele iznajdba pozne dobe in "nauk socialistične reakcije," kakor radi trdijo nasprotniki politike, ampak že Komunistični manifest ga je naglašal; njega avtorja Marx in Engels sta bila vse svoje življenje političarja. Kautsky označuje v uvodu, katerega je spisal za novo izdajo manifesta l. 1906 politični značaj tega spisa; govoreč o točkah, ki so izgubile svoj pomen in zastarele, pravi:

"Ali to (da so zastarele) velja samo za nekatere točke, le za tiste, v katerih govori praktični političar k ljudem iz svoje dobe."

Komunistični manifest pravi v drugem poglavju:

"Komunisti so praktično najodločnejši, vedno dalje goneči del delavskih strank vseh dežel; teoretično imajo prednost pred ostalo maso proletariata, da imajo vpogled v pogoje, razvijanje in splošne rezultate proletarskega gibanja.

"Najbližji namen komunistov je enak onemu vseh drugih proletarskih strank: Da se ustanovi proletarijat kot razred, da se poruši buržvazno gospodarstvo, da osvobodi proletarijat politično moč."

Proti koncu tega poglavja pravi:

"Videli smo že, da je prvi korak v delavski revoluciji povzdiga proletariata v gospodujoči razred, priboritev demokracije.

"Proletarijat bo porabil svoje politično gospodarstvo za to, da iztrga stopnjema buržvaziji ves kapital, da centralizira vsa producijska sredstva v rokah države, t. j. v rokah kot gospodujoči razred organiziranega proletariata, in da čim hitreje pomnoži množino producijskih sil."

AKTUALNOST KOMUNISTIČNEGA MANIFESTA.

Naj se sodi o Komunističnem manifestu kakor se hoče in naj se je tudi v okroglih sedemdesetih letih marsikaj izpremenilo in vzelo posameznim točkam Marx-Engelsovega spisa veljavo večnosti, političnega značaja proletarskega boja in potrebe politične akcije nista avtorja manifesta nikdar pozneje utajili ali prekleala. Sklicevati se na Marxa in pridigati zaničevanje politične akcije je torej absurdno. Če kdo misli, da je za proletarijat uspešnejša nepolitična metoda, si mora že poskušati druge argumente, ne sme pa klicati Marxa za pričo.

Seveda je Komunistični manifest mislil na bodočo družbo brez politične oblasti; ali to je smatral za zaključek, za rezultat onih razmer, ki nastanejo pod vladjo proletariata, ne pa za prvi uspeh njegove zmage. Zaključek drugega poglavja pravi:

"Če tekom razvoja izginejo razredna nasprotja in se vsa producijska koncentrija v rokah asociiranih (združenih) individuov, izgubi javna oblast politični značaj. Politična oblast v najožjem pomenju organizirana oblast enega razreda za zatiranje drugega. Ako se proletarijat v boju z buržvazijo nujno združi v razred, če postane z revolucijo gospodujoči razred in kot gospodujoči razred siloma odpravi stare producijske razmere, odpravi s temi producijskimi razmerami pogoje obstanka razrednega nasprotja, odpravi razrede sploh in odpravi s tem svoje lastno razredno gospodarstvo. Na mesto stare meščanske družbe z njenimi razredi in razrednimi nasprotji pride asociacija, v kateri je svobodni razvoj vsakega pogoj za svobodni razvoj vseh."

KONČNI CILJ.

Socializem v svoji popolni realizaciji je družba, ki se razlikuje od sedanje v temelju in v oblikah. Celo izmed anarhistov bi jo tisti, ki imajo toliko sprevidnosti, da ne taje organizacije za vsako ceno, lahko smatrali za svojo. V resnici ne bi bila nikakršna napaka, če bi se taka družba imenovala organizirana anarhija; kajti organizirana bi bil uprava, vendar pa ne bi bilo vlade v današnjem smislu, vlade, ki pomeni gospodarstvo in vsled tega nasilstvo in ki je vtemeljena v povišanju razreda nad razredom.

Razlaganje, kako bodo v tej družbi posameznosti urejene in kakšno bo ogrodje vse njene organizacije, so socialisti vedno odklanjali, in sicer po pravici. Kajti tukaj se pričinja prorokovanje, ki mora ugibati in fantazirati in izgubi tla pod nogami. Tisti rod, ki bo organiziral to družbo, se tudi prav nič ne bi oziral na naša prorokovanja, in le smejal bi se nam, če bi mu hoteli pisati zakone za dobo, o kateri ne vemo, kdaj da pride, kakšni bodo njeni ljudje v splošnem razvoju, kakšna bodo njena materialna in duševna sredstva i. t. d.

Slikati socialistično družbo je najneplodnejša reč na svetu, in le tisti, ki nimajo sedaj nobenega dela, se morejo ukvarjati s takimi sanjarjami. Socialistična stranka pa ima vse drugačne, pozitivnejše in resnejše naloge.

REVOLUCIONARNI PREHOD.

Tudi komunistični manifest ne filozofira o čudežnem skoku, ki nas hipoma prenese iz kapitalistične družbe v socialistično kakor kristjansko smrt iz solzne doline zemeljske v zlata nebesa.

Marx in Engels govorita o "prvem koraku v socialni revoluciji," ki obstoji v tem, da postane proletarijat vladajoči razred. In potem bo proletarijat "porabil svoje politično gospodarstvo, da odvzame buržvaziji stopnjema" (nach und nach, by and by) ves kapital, da koncentrija vse producijske instrumente v rokah države, t. j. kot vladajoči razred organiziranega proletariata itd."

To so besede, ki niso zastarele. Izpremenilo se je le to, da je proletarijat v tem času napredoval in da ni treba socialistični stranki, dedinji tedanjih komunistov, več iskati zavetišča pri drugih strankah, ampak da lahko samostojno nastopa. Če so bili komunisti nekdanj bič, ki je gonil druge delavske stranke naprej, je danes socialistična stranka v popolnem pomenu besede stranka delavstva in njen bič goni že buržvazne stranke in njih sili k reformam.

REFORME.

Seveda, "pravi revolucionarji", ki prezirajo zakone razvoja, kakor da bi se dali taki zakoni s preziranjem užugati, zaničujejo tudi reforme. In zato obsojajo politiko, kajti politika mora rabiti reforme kakor zidar opako, in če ne more doseči največjih reform na enkrat, mora začasno sprejeti celo majhne, pa reči, da je nekaj še vedno boljše kakor nič. "Pravi revolucionarji" menijo, da zadržujejo reforme/revolucijo. In kdor se vendar bori za reforme, ga imenujejo izdajalec revolucije.

Zopet bi morali začeti z Marxom, kajti kakor priča komunistični manifest, je bil on reformator par excellence. Deset točk manifesta obsega same reforme. Proletarijat osvobodi politično moč in etablira svojo vladjo v državi. Torej niti države ne odpravi, ampak začne — podražavljati. Za ašesa "absolutnih revolucionarjev" mora biti to grozna beseda; če jo izgovori ali zapiše kakšen član S. P., tedaj lahko pričakuje, da dobi takoj lekeje o "remarksištem državem socializmu." Ali kdo je kriv, da se ni Marx učil socialnih teorij pri ameriški S. L. P.? Kdo naj zdaj za to odgovarja, da je priznaval razmeram večjo moč kakor spekulaciji in zaradi tega verjel, da bo proletarijat, osvobodivši si državno oblast, stopnjema reformiral, četudi revolucionarno reformiral, da bodo njegovi ukrepi "seveda" v raznih deželah različni in da bodo šele tekom razvoja izginila razredna nasprotja in na mesto stare meščanske družbe prišla asociacija svobodnega razvoja?

POLITIČEN CILJ — POLITIČNA AKCIJA.

Po Marxovih in Engelsovih teorijah ni mogla socialistična stranka postati kaj drugega kakor politična stranka, in če so njeni cilji politični, mora biti dosledno tudi njena akcija politična.

To prav nič ne izključuje strokovnega boja in gospodarskega dela. Če strokovne organizacije v Ameriki niso take, da bi mogle izdatno služiti socialnim potrebam in nalogam delavstva, ni socialistična stranka krivá njih starokopitnosti. Ali kdor misli, da bo nezna na industrijalna organizacija v Detroitu revolucionirala te razmere, zato ker se imenuje "svetovna", postavlja zopet fantazije nad realnost. Veliki uspehi bi bili mogoči, ako ne bi bilo v Ameriki sploh nobene, ali pa nobene tehtne strokovne organizacije. American Federation of Labor pa ni le velika po številu svojih članov, ampak ima tudi kos svoje zgodovine in je z življenjem zavednega delavstva tako prepletena, da se ne daje te veži kar s kakšno magično formulo raztrgati.

Z dramljenjem razredne zavednosti, ki ga mora socialistična stranka vršiti med svojimi člani in med delavstvom sploh, mora prodirati tudi med člane A. F. of L. v njenih lastnih vrstah se mora A. F. of L. revolucionirati. A kadar pride v njej socialistični duh do veljave, tedaj bo ta organizacija lahko močna opora socialističnega političnega boja, nikakor pa ne armada tiste fantastične direktne akcije, katere uspeh ne more biti nič drugega kakor krab. Dosedanji razvoj kaže, da je bilo v njih direktne akcije preveč, ne pa premalo.

Če bi pa strokovna akcija zadostovala, bi nam bilo nerazumljivo, čemu je poleg strokovne organizacije še potrebna politična stranka. Stranka, ki ne veruje v politiko, pa vendar eksistira, dasi mora njen program uresničiti druga organizacija, je nepotreben luksus. Potreba socialistične stranke pa je utemeljena ravno v potrebi politične akcije.

EISENACH IN GOTHA.

Že program Socialnodemokratične delavske stranke iz Eisenacha, leta 1869., je obsegal sledečo absolutno politično točko:

V prvem delu:

1. Splošna, enaka, direktna in tajna volilna pravica za vse moške (to se je potem že v programu v Gothi izpremenilo) od 20. leta za volitve v parlament, za deželne zbornice posameznih držav, za provincialne in občinske svete, kakor tudi za vse druge zastope.

2. Direktno zakonodajstvo (t. j. pravica predlaganja in odklanjanja) po ljudstvu.

3. Ločitev cerkve od države in ločitev šole od cerkve.

4. Odprava vseh tiskovnih, društvenih in koalicijskih zakonov . . .

5. Odprava vseh indirektnih davkov in vpejljava enega samega direktnega, progresivnega davka od dohodkov in dedščin.

V drugem delu:

4. Politična svoboda je neizogiben pogoj za gospodarsko osvoboditev delavskega razreda. Socialno vprašanje je torej neločljivo od političnega, njega rešitev je odvisna od tega in le mogoča v demokratski državi.

Eisenachi program je seveda zastaral. Eisenacherji in Lassallovci so se pozneje združili in iz te združitve je nastala sedanja Socialnodemokratična stranka v Nemčiji. Nikakor se ne da tajiti, da je bila ravno ta stranka takorekoč šola za večino socialističnih strank po raznih delih sveta. In četudi niso prišli vsi teoretičarji socializma iz nje, jih je imela vendar v primeri z drugimi deželah največ takih, ki so bili priznani po vsej Internacionali. Njih vpliv se tudi pozna v vseh programih in programatičnih izjavah nemške stranke.

Program, ki je bil sprejet leta 1875 v Gothi, se večinoma naslanja na onega iz Eisenacha, obsega pa poleg še neke specialno Lassallovske zahteve o državni pomoči za socialistične produktivne zadruge.

ERFURT.

Leta 1891. je bil potem sprejet erfurtski program, ki je še sedaj v veljavi in o katerem se lahko pravi, da je postal klasičen. Odsev njegovih določb se lahko opazi v programih drugih dežel. Kautsky je o njem spisal knjigo, in v socialistični literaturi raznih narodov se lahko pogostoma opazi, da se teoretičarji sklicujejo nanj.

Po tem programu je zopet socialistična stranka izrecno politična.

"Boj delavskega razreda — pravi erfurtski program — proti kapitalističnemu izkoriščanju je nujno političen boj. Delavski razred ne more voditi svojih gospodarskih bojev in gospodarska organizacija se ne more razvijati brez političnih pravic. Prehod producijskih sredstev v posest splošnosti ne more izvršiti, ne da doseže politično moč."

DUNAJ.

Potem pride zopet cela vrsta specializiranih političnih zahtev.

Avstrijski program, sprejet na splošnem strankinem zboru (vseh narodnosti) l. 1901. na Dunaju pravi:

"... Obenem prihaja proletarijat do zavesti, da mora pospeševati ta razvoj, in da mora biti prehod delovnih sredstev v splošno posest vsega ljudstva cilj, osvoboditev politične moči pa sredstvo boja za osvoboditev delavskega razreda . . ."

In detaljirani program ima zopet politične zahteve.

AMERIKA.

Ameriška strankina platforma pravi:

"Socialistična stranka je politični izraz gospodarskih interesov delavstva . . . Ona je stranka, ustanovljena na znanosti in zakonih socialnega razvoja . . . Vpričo gospodarske in politične agresivnosti kapitalističnega razreda ostane edino upanje delavcev njih gospodarska organizacija in politična moč."

V podrobnem obsegu platforma 18 političnih zahtev.

STRANKA MORA BITI POLITIČNA.

Vsa socialistična literatura od Marxa do Vandervelda, od Engelsa do Kautskega, od Liebknechta do Jauresa, od Plechanova do Mehringa i. t. d. i. t. d. potrjuje: Za realiziranje socializma je potrebna politična akcija; socialistična stranka je in mora biti politična.

To je logična posledica materialistično historične metode, ki odklanja vsak polet v oblake in hoče imeti vedno tla pod nogama. Tla so realne razmere. Naj bo politika v naših očeh lepa ali grda reč; to ne odločuje. Na svetu je in na svetu bo, tudi če jo homo zaničevali. Ampak če jo mi negiramo, jo bodo še nadalje privilegirani razredi rabili zoper delavstvo; če si jo delavstvo osvobodi, jo lahko obrne sebi v prid in porabi za svojo definitivno zmago.

Anarhistična teorija, da je politika korumpirana in da se je mora delavstvo zaradi tega ogibati, je plod nedialektičnega mišljenja. Meščanska politika, ki je izraz kapitalističnih interesov, kapitalistične konkurence, kapitalističnih bojev in aspiracij, je korumpirana, ker korumpira kapitalizem vse, kar doseže. Korumpirana ni zato, ker je politika, ampak zato, ker se praktična v kapitalistični družbi in ker ima kapitalistično podlago. Če bi moralo delavstvo odklanjati vse, kjer se more izločiti korupcija, tedaj se sploh ne bi smelo lotiti nobenega orožja in ne bi smelo pričeti nobenega boja. Kajti v kapitalistični družbi ni nobena institucija absolutno varna pokvarjenja. Tudi v strokovne organizacije, v konsumne in produktivne zadruge lahko pride graft. Zato vendar ne bo proletarijat opustil vse, ampak storil bo na strokovnem in gospodarskem polju toliko, kolikor je mogoče, da se prepreči korupcija, in to bo storil tudi na političnem polju.

LJUDSKO OBOROŽENJE.

Politična akcija pomeni porabo vseh tistih sredstev, s katerimi je mogoče zmagati in zavarovati zmago. To je principiellni razlog, da zahteva socializem oboroženje ljudstva.

Že program iz Eisenacha, l. 1869., ima to zahtevo, in sicer je to 4. točka:

"Ustanovitev ljudske brambe namesto stalne vojske."

Program iz Gothe (1875) pravi v 3. točki:

"Splošno brambovstvo. Ljudska bramba namesto stalne vojske."

Efurtski program (1891.) pravi v 3. točki: "Vzgoja za splošno brambovstvo. Ljudska bramba namesto stalne vojske. Oločevanje o vojni in miru po ljudskem zastopstvu. Reševanje vseh mednarodnih sporov potom razsodišča."

Dunajski program (1901.) pravi v 11. točki: "Nadomestitev stalne vojske z ljudsko brambo; vzgoja za splošno brambno sposobnost; splošno ljudsko oboroženje; odločevanje o vojni in miru po ljudskem zastopstvu."

Resolucijo prvega pariškega mednarodnega kongresa je "Proletarec" že objavil; da so poznejši kongresi to resolucijo potrdili, je znano.

Nekoliko čudni se mi zide naši nasprotniki. Ako pravi človek: "Ne pacifizem, ampak ljudsko oboroženje!" — odgovarjajo: "Vi prihajate z novimi zahtevami, z novim socializmom! . . . Če pravimo: "To ni nič novega. To je sklenila Internacionala že leta 1889." — pa zopet odgovarjajo: "Eh, leta 1889. To je vendar zastarelo!"

Stvar je pač, da ni to nič novo, ne zastarelo. Staro je pač, velja pa vendar še danes, in veljalo bo tembolj, čimveč moči bo pridobival proletarijat.

POLITIČNO SREDSTVO.

Socialistična stranka zahteva orožje tako, kakor zahteva volilno pravico. Obe zahtevi se vzajemno izpopolnjujeta. Kdor se boji, da bo ljudstvo zlorabljalo orožje, se mora tudi bati, da bo zlorabljalo volilno pravico. Saj so res zlorablja. Če ne bi ogromna masa delavcev volila republikancev in demokratov, ne bi mogli biti izvoljeni. In to zlorabljanje volilne pravice že pomeni indirektno zlorabljanje orožja. Kajti kapitalistična večina v kongresu in v državnih legislaturah omogoča, da se rabijo vojski in miliciji zoper delavstvo in da se tudi lahko porabijo za vojno, katero hočejo kapitalisti.

(Dalje na 8. strani.)

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRANK PAVLOVČIČ, 46 Main St., Conemaugh, Pa. Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa. Tajnik: ALOJZIJ BAYDEK, 46 Main St., Conemaugh, Pa.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRICH, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, 46 Main St., Conemaugh, Pa. FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73. NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib St., Narmey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORŠEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas. JAKOB KOCJAN, 2. porotnik, 1409 E. 52nd St., Cleveland, Ohio. ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4, Box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. KERN, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

GLAVNI URAĐ v bliži št. 46 Main St., Conemaugh, Pa. SPENDAL IVAN, Conemaugh, Pa., Box 781. GACNIK IVAN, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa. GABRENAJA JAKOB, Box 422, Conemaugh, Pa. BOVC FRANK, R. F. D. 5, Box 111, Johnstown, Pa. SUHODOLNIK IVAN, Box 273, South Fork, Pa. ZOLER ALOJZIJ, Box 514, Conemaugh, Pa.

Urado Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill. Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse depise in denar naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštah, Expressih, ali Bančnikh denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznajo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IZ GLAVNEGA URADA S. D. P. Z.

Po zaključku tretje konvencije S. D. P. Z., vršive se v Clevelandu, O. se vrši prihodnja konvencija meseca maja 1916. in sicer prvi ponedeljek v maju. Prvi ponedeljek pride ravno na prvi maj, delavski praznik, radi tega se prične konvencija dne 2. maja 1916. Delegati in delegatice naj bodo v mestu Pittsburghu dne 1. maja.

Ker imamo dva društva v Pittsburghu in veliko v okolice, bo delegatov (njam) kar najbolje postreženo. O vsem bom podrobneje poročal v mesecu aprilu, istotako bo tudi pripravljani odbor pittsburskih društev za konvencijo sporočil v Proletareu vsa navodila.

V pričetku meseca marca sem odpisal vsem društvom pooblastila za delegate-delegatice. Vsa ko društvo, ko izvoli delegata-delegatino, naj izpolni dva pooblastila; eno se vroči delegatu-tinji, eno pa se takoj pošlje v glavni urad zveze. Pri vsakem pooblastilu naj se pazi, da se vsi trije odborniki podpisajo lastnoročno in tudi delegat-inja, da ne bo kaj nepričakovane konvencije, češ, da pri tem ali onem društvu ni pravilno izvoljen delegat na konvencijo.

Pooblastila in poročila za izvolitev delegatov bi bil moral poslati po pravilih že meseca februarja t. l., ker pa smo vedno čakali, kaj bo z združitvijo, smo zaradi vala do najkrajnjega časa. Dne 15. februarja 1916 je imel gl. in pom. odbor sejo glede združitve. Po poročilu predsednika pripravljalnega odbora za združitev je sklenil pripravljalni odbor, da naj bi se vse prizadete organizacije potrudile sklicati konvencije v enem in istem mestu ob enem in istem času. Predlagani sta bili dve mesti in mesec september. Po daljši debati se je sklenilo na seji, da predlaga drugim organizacijam in pripravljalnemu odboru, da bi se vršila skupna konvencija v mesecu oktobru mesto v septembru. Ker so glavni in pomožni odborniki pri S. D. P. Z. vsi za združitev, so za zgorajnji predlog vsi glasovali.

Predlog je bil pa pri ostalih prizadetih organizacijah odklonjen, to je, da bi se vršile skupne konvencije v oktobru; radi tega se je sklicala naša redna konvencija prvi teden meseca maja 1916. Stroški v pokritje konvencije so razpisani na vsakega člana in članice po \$1.00, izvzemši otroški oddelek. Člani in članice, kateri so zavarovani za \$2.00 dnevne podpore in \$1.000.00, plačajo stroškov konvencije ravno tako samo \$1.00. Mesečina v pokritje konvencijnih stroškov je razpisana za mesec april in maj 1916 vsak mesec po 50c na vsakega člana in članice.

Člani-članice, kateri so zlate znake, naj vzamejo na znanje, da so sedaj v zalogi. Znak stane \$1. Znake je naročiti seveda pri društvu, društvo samo dobi znake iz gl. urada. Društveni tajniki in tajnice so prošeni, da bolje pazijo pri bolniških listinah. Ako so bolniške listine natanko izpolnjene, ni nikdar nobene nepravilnosti med zvezo in društvom glede bolne podpore. Zadnje čase smo veliko podpore ustavili članom in članicam, ker nimajo potnih listov. Da se ne bodo člani-ice po nepotrebnem prepirali, naj si zapomnijo, da ta podpora zaradi potnih listov ni odklonjena, pač pa je pridržana do konvencije. Člani-ice pa, kateri nimajo potnih listov in ste oddaljeni od društva, si potni list takoj preskrbite in kakor hitro potete, ga takoj obklopite, ker v drugem slučaju mogoče konvencija vsako podporo oddaljenega člana, ki nima potnega lista, odkloni. Člani in članice naj nikdar pri agitaciji za S. D. P. Z. ne pozabijo, da se vsak član poljubno zavaruje in sicer za posmrtnino \$200 in nič podpore, \$200.00 in en dolar dnevne podpore, \$200.00 in \$2.00 dnevne podpore. Dalje za smrtnino \$500.00 in nič podpore in smrtnino \$500.00 ter \$1.00 ali \$2.00 dnevne podpore, za smrtnino \$1.000.00 in nič podpore in smrtnino \$1.000.00 in \$1.00 ali \$2.00 dnevne podpore. V otroškem oddelku so člani (ice) zavarovani za smrtnino \$100.00. Člani (ice) drugega oddelka so zavarovani za smrtnino \$100.00 in lahko tudi za \$1.00 dnevne podpore. Člani drugega oddelka ne plačujejo po starostni lestvici, kakor tudi oni člani (ice), ki so zavarovani za smrtnino \$200.00.

S. D. P. Z. Louis Bavdek, tajnik S. D. P. Z.

V nemških delavnicah v Helderu, kjer sodelujejo baje najboljši nemški umetniki, izdelujejo čevlje brez usnja. Čevlje so več mesecev preizkušali ter pridejo v kratkem na trg. Zgornji del je iz sive ali črne nepremočljive jadrnine, kakor je predpisana za vojaške nahrbtnike; notranji in zunanji podplati in pete so lesene plasti navkriž položene in zlepljene, tako da so podplati nepremočljivi in trdni. Čevlji segajo čez členke ter se lahko nosijo pravtako kakor trdni usnjeni čevlji. Ko se podplati ohodijo, pomeha tudi ropot pri hoji. Ti čevlji so baje toplejši od usnjenih. Stali bodo toliko, kolikor stane sedaj par usnjenih podplato. Podplati in pete lahko brez težave vsak sam izmenja. Čevlji brez usnja pravzaprav niso nič novega. Kranjske in holandske roklo so tudi brez usnja. Športniki nosijo po leti bele čevlje; gornji del iz finega, trdnega blaga, podplati in pete pa iz gumija. Ampak to, kar izdelujejo zdaj v Helderu, seveda niso športni čevlji.

Stranka SHODI V CHICAGI.

V torek, dne 4. aprila bodo v Chicagi mestne volitve.

Socialistična stranka se jih seveda udeleži in nastopa pri njih s svojim delavskim programom. Socialistična stranka ne obljubi, da bo v Chicagi takoj "vpeljan socializem", če zmaga se nekoliko njenih kandidatov. Ona sploh ne obljubi nič nemogočega. Toda kolikor več bo socialistov v mestnem svetu, toliko več bo tam ljudske kontrole, toliko več zastopnikov bodo imeli delavski interesi.

Pred volitvami so vse meščanske stranke "ljudstvu prijazne." Vsak kandidat, naj bo demokrat ali republikanec, obljubi, da bo v zbornici zastopal ves svoj okraj. In kadar pravi "ves okraj", se razume samo ob sebi, da bo zastopal vse sloje tega okraja. Navadno to še posebej naglašajo, in rad pove tudi nekoliko ljubeznivih besed delavcem. Vsak kandidat ima ob volitvah srce za delavce in je njih "odkritosrčni prijatelj." Ali delavci ne potrebujejo mest-

svetnikov, ki bodo zastopali ves okraj in vse sloje. Kdor obljubi delavcem, kaj takega, gotovo ne bo zastopal njihovih interesov. Kajti vseh slojev ne more zastopati nihče; med razredi sedanje družbe so nasprotja; kdor zastopa interese kapitalistov, jih mora zastopati proti delavstvu; kdor hoče storiti kaj dobrega za delavstvo, mora biti pripravljen na boj proti kapitalizmu.

Delavci, ki pozna svoj položaj v družbi, ne more biti trenotek dvomiti, da greši zoper sebe in zoper svoj razred, če odda svoj glas katerenkoli kapitalističnemu kandidatu.

Ali med delavci jih je še mnogo, ki so se tako malo zanimali za javno življenje, da ne poznajo ne interesov svojega razreda, ne pomena volitev. Zato je naloga zavodnih tovarišev, da jih dramijo povsod, kjer pridejo mednje in agitirajo, kajti z vsakim glasom, ki ga na ta način pridobimo, povečamo moč stranke.

V chicagkem mestnem svetu sta bilo doslej 2 socialisti. In že so se seje mestnega sveta zadnje leto radikalno razlikovale od vseh prejšnjih. V mestni zbornici se je moralo govoriti o delavskih interesih, priznavati so se morale pravice štrajkarjev; prepričali so se imperti celih skebskih regimen-

tov; v mestno gospodarstvo se je posvetilo, kakor se nikoli prej ne; odbijali so se napadi mračnjakov na šolstvo. In čim več bo socialističnih zastopnikov v zbornici, tembolj se bo moral mestni svet baviti s takimi vprašanji, tem več se bo tudi doseglo za delavstvo. Po raznih okrajih bodo še shodi, na katerih nastopajo izvrstni govorniki. Sodrugom priporočamo, ne le, da jih po možnosti obiskujejo, ampak tudi da agitirajo med manj zavednimi tovariši in jih hvodevedijo tja, kjer bodo slišali, kar jim je najbolj potrebno.

Taki shodi bodo:

V 10. WARDI: V sredo, 22. marca ob 8. zvečer v Jungmanovi soli, 1746 Loeffler Court.

V nedeljo, 26. marca ob 3. popoldne v Hoerberjev dvorani, Blue Island Ave. in 21. Place. S shodom je spojena veselica. Vstopnina 25 centov.

V četrtek, 30. marca ob 8 zvečer v Clark School, 1310 S. Ashland Ave.

V ponedeljek, 3. aprila ob 8. zvečer v Plzenjskem avditoriju, Blue Island Ave. in 18. ulica.

Na vseh teh shodih govori poleg drugih govornikov kandidat Anton Schirnamg.

V 12. WARDI: V četrtek, 23. marca, ob 8. zvečer v paviljonu Plzenskega parka, 26. ulica in Al-

bany Ave. Govorniki: Alderman ohn C. Kennedy, William Schoen- John C. Kennedy; Wm. Schoen- nek, J. Elbaum, in kandidat Louis A. Cejka.

V 15. WARDI: V četrtek, 23. marca ob 8. zvečer v Altman's Hall, Chicago Ave. in Lincoln St.

V petek, 24. marca ob 1/2. zvečer v Columbus School, Leavitt in Augusta Sts. Govorniki: Alderman Wm. E. Rodriguez, Seymour Stedman, Wm. A. Cunnea, Peter Sissman, Carl D. Thompson, Otto Christensen, poslana Christian M. Madsen in Joseph Madson.

V 20. WARDI: V četrtek 23. marca ob 8. zvečer v Chernaucka's Hall, 1900 S. Union St. Na shodu bo govoril kandidat za municipalnega sodnika Louis J. Delson.

ZA 21. IN 22. WARDI: V petek, 24. marca ob 8. zvečer v Lane Technical High School, Division in Sedgwick Sts. Govorniki Wm. A. Cunnea, kandidat Chas. N. Anderson iz 21. in kandidat Carl F. Pardeck iz 22. warde.

V 23. WARDI: V torek, 28. marca ob 8. zvečer v Clifton Hall, Belmont in Clifton Aves. Govorniki kandidat Hoyt Raymond in drugi.

V 28. WARDI: V sredo, 22. marca ob 8. zvečer v Brentano School, Fairfield in Schubert Aves. Govorniki Samuel Block.

Račun Slovanske Delavske Podporne Zveze.

Table with columns: Društvo, Društva vplačala (mesece septembra, oktobra, novembra, decembra), Društva prejela od 1. sept. 1915 do 31. dec. 1915 (Bolniška in porodna in pokojnina, Pomožna in odpravnina, Smrtnina, Škupilja štiri mesece, Društva prejeta celotno leto 1915 skupaj).

ŠTIRIMESEČNI RAČUN S. D. P. Z. OD 1. SEPT. DO 31. DEC. 1915.

Table with columns: Dohodki, Izdatki, Vsa društva vplačala, Čisti preostanek dne 31. avgusta 1915, Skupaj.

Table with columns: Dohodki in preostanek, Izdatki in preostanek, Čisti preostanek dne 31. dec. 1915, Gotovina je razdeljena kot sledi, Frank Pavlovič, predsednik, Jos. Zele, blagajnik, Louis Bavdek, tajnik, William Sitter 1 nadzornik, Nick Povše, 3 nadzornik.

Max Sherover in kandidat Frank Shiflersmith.

V 29. WARDI: V soboto 25. marca ob 8. zvečer v Klima Hall, 51. ulica in Hoyne Ave. Govornika Karel H. Beranek in kandidat Clarence L. Brooks.

V 32. WARDI: V sredo, 22. marca ob 8. zvečer v Bass School, 66. in May St. Govorniki: Carl D. Thompson, Chas. Percival in kandidat P. L. Anderson.

V četrtak, 23. marca ob 8. zvečer v Oglesby School, 77. in Green Sts. Govorniki Robert H. Howe, Chas. Percival in kandidat P. L. Anderson.

V 33. WARDI: V sredo 22. marca, ob 8. zvečer v Hamlin Hall, Armitage in Hamlin Aves.

V petek, 24. marca, ob 8 zvečer v Nixon School, Dickens in N. Keeler Aves. Govorniki alderman W. E. Rodriguez, Carl D. Thompson, kandidat Wm. E. Dunn in drž. poslanec M. Mason.

V 34. WARDI: V sredo, 22. marca ob 8. zvečer v Stočesovi dvorani 26. ul. in Avers Ave. Govornika Robert Howe in kandidat Josef Novak.

STRANKINE VOLITVE.

Pri volitvah v nacionalno ekskutivo Socialistične stranke sta bila dva kandidata izvoljena v prvem glasovanju, in sicer sodrug Morris Hillquitt iz New Yorka, ki je dobil 17.336 in Victor L. Berger iz Milwaukee, Wis., ki je dobil 17.070 glasov.

Tri mesta se morajo še izpolniti, in zanje se vrši sedaj drugo glasovanje. V ožje volitve so prišli: Anna A. Maley z 10.508 glasovi; John Spargo z 10.175, Arthur LeSueur z 8.725, John M. Work s 7.825, H. G. Greel s 7660 in A. M. Simons s 6.531 glasovi.

Za strankinega tajnika niso prinesle prve volitve definitivnega rezultata. Dobili so Carl D. Thompson 11.790, Adolph Germer 10.894, Walter Lanfersiek 5.283 in L. E. Hatterfield 3.558 glasov. Vrši se torej ožja volitev izmed Thompsona in Germerja.

Chicago, Ill.

Jugoslovanski socialistični klub št. 1. naznanja, da priredi

SLAVNOST

na predvečer 1. maja

v nedeljo, 30. aprila ob 2. popoldne v Hoerberjev dvorani, 2135 Blue Island Ave., med 21. in 22. ulico.

Na programu so med drugim sledeče točke:

Ethna Kristan: Kresovi gorci; deklamira Joe Zavrtnik mlajši.

Predstava: Kato Vranković, drama v treh dejanjih, spisal Etbin Kristan, založila "Matica Slovenska", prvič uprizarjeno v slovenskem deželnem gledališču v Ljubljani leta 1909.

Nagovor o pomenu prvega maja.

Glasbene točke.

Potem sledi prosta zabava s plesom.

Priprave za to slavnost so v polnem tiru in dajejo jamstvo, da se bo v vsakem oziru izvršila na popolno zadovoljnost gostov. Zato vabi klub slovensko in jugoslovansko občinstvo iz Chicaga in okolice, naj se udeležijo slavnosti, kjer ga pričakuje nevsakdanji užitek, v čim večjem številu.

Vstopnina znaša za prve sedeže 50c., za druge sedeže 35c., za tretje sedeže 25c. za osebo. Za točno in dobro postrežbo v vsakem oziru bo skrbel

ODBOR.

Milwaukee, Wis.

Jugoslov. soc. združenje br. 9 priredi v nedeljo, 26. marca ob 2. popoldne veliko veselico s plesom in šaljivo pošto v "Liedertafel Hall", 702-706 Prairie St., vogal 7. St. Vstopnina v predprodaji je za moške 15c, pri blagajni 25c. Ženske v spremstvu moških so proste vstopnine. Na veselici bo govoril tudi socialistični kandidat za župana sodr. Daniel W. Hoan. Čisti dobček je namenjen za agitacijske in volilne svrhe.

Za prirejalni odbor

Thos. Stepich.

NEDELJSKA SOCIALISTIČNA SOLA.

Milwaukee, Wis.

V nedeljo, dne 19. marca se je otvorila v prostorih Udruženja br. na 274 Grove St. nedeljska socialistična sola (Socialist Sunday School) in se nadaljuje vsako nedeljo. Ponk se pričinja ob 9. dopoldne. Učitelj je sodrug Kendrick Stedd.

Sodruge in rojake, posebno one na South Side, opozarjamo, naj pripeljejo svoje otroke, ki so v šolski starosti, v to šolo, kjer se sprejemajo brez razlike vere in spola. Ta šola je izvrstna priprava za otroke, ki dobe v njej potrebno podlago, da bodo, kadar odrastejo, bolj sposobni za boj proti kapitalističnemu sistemu. Pouk je brezplačen in starši solarjev imajo prost pristop.

Za šolski odbor

Thomas Stepich.

Racine, Wis.

Slovenski delavci iz Racine in okolice so ujudno vabljeni na javen shod, ki ga prirede skupno socialistični klubi, spojeni v konferenčnem odboru Wisconsin šte. 4.

v nedeljo, 26. marca

ob 9. dopoldne v Workmen's dvorani, v tretjem nadstropju, 500 Main St.

Predmet shoda je "Moč organizacije." Govoril bo sodrug Filip Godina iz Chicaga, ki bo razložil kolike koristi je za delavsko ljudstvo, če je organizirano v socialističnem klubu in koliko bi si lahko izboljšalo položaj, če bi imelo v raznih zastopih ljudi, ki bi si jih samo po svojem prepričanju in na svojem programu izbralo in izvolilo v razne urade namesto tistih, ki so danes poslanci, aldermani, sodniki i. t. d., in pravijo, da zastopajo delavce, medtem ko zastopajo v resnici le kapitalistične interese.

Dve različni gospodarjema je človeku nemogoče služiti; torej je logično, da tisti, ki zastopajo kapitalizem, ne morejo zastopati delavskih interesov.

Vse rojake v mestu in bližnji okolici vabimo, naj se udeležijo shoda v čim večjem številu.

Martin Budar, tajnik.

Cleveland, O.

Vse sodruge in prijatelje napredka vabimo, naj se udeležijo redne seje Socialističnega kluba. Na dnevnem redu imamo jako važne točke, in čim večja bo udeležba, tem boljše jih bomo rešili. Po seji bo

predavanje,

in sicer predava sodrug A. Wagenknecht o predmetu "Umetnost in cilji človeštva." Kdor je bil navzoč pri zadnjih dveh predavanjih, gotovo tudi sedaj ne izostane.

A. Bogatay, tajnik.

Cleveland, O.

Jugoslovansko delavsko pevsko društvo "Crveni Barjak" priredi veliko delavsko veselico s petjem, predstavo in plesom v nedeljo 26. marca ob 7.30 zvečer v Grdinovi dvorani, 6021 St. Clair Ave. Igrala se bo "Žena sa preduradama." Sodeboval bo mešani zbor finskih sodrugov.

M. Kurtovich, organizator.

Hermine No. 2, Pa.

Vsem članom Jugoslov. soc. kluba št. 63 v Hermine No. 2. naznanjam, da so sodruzi v Hermine No. 1. obnovili dne 12. marca svoj klub št. 69. Ker pripada iz sosodne naselbine sedaj precej članov našemu klubu (št. 63), vabim tudi vse člane iz Hermine No. 1., da se udeležijo naše

klubove seje

v nedeljo, dne 26. marca

ob 2. popoldne v Delavskem Domu na Hermine No. 2.

To je važno zaradi tega, da dobe pravičen prestopni list h klubu št. 69 in da je mogoča popolna članska kontrola.

Razantega je treba, da se skupno pogovorimo o govorniški akciji po državi Pennsilvanija za letošnje poletje. Priporočljivo bi bilo, da si izvolimo v ta namen iz obeh klubov skupen odbor, ki izdelava načrt in poskrbi sploh vse potrebno.

Torej dne 26. marca vsi na sejo! Bodimo aktivni in delujmo neumorno za delavske pravice, posebno letos, ko bodo volitve.

John Trčelj, tajnik.

VABILO NA KONFERENC.

Naznanjam vsem klubom kakor tudi posameznim članom J. S. Z. v Cherokee County, drž. Kansas: Ker ni bilo mogoče na zadnji seji radi pomanjkanja časa priti do gotovega zaključka radi prazne prevega maja t. l. se je vsled tega sklenilo, da se ima vršiti izredna seja v ta namen v nedeljo dne 26. marca popoldne ob 2. na

Caroni v Fr. Zupančiča dvorani. Torej sodruzi, ker je bila udeležba na zadnji seji res precej povoljna, upam, da se na prihodnji seji še pomnoži, da tako skupno sklenemo, da ne bo potem nepotrebnega prekanja.

S socialističnim pozdravom

Blaž Mežori, tajnik.

NEFFS, O.

Naš soc. klub št. 26 v Neff, O. priredi plesno veselico dne 25. marca. Čisti prebitek se bo porabil za nakup rdeče zastave. Vabimo vse soc. klube kakor tudi podporna društva, da se veselice polnoštevilno udeležijo in s tem pomagajo, da se naša želja čim prej uresniči.

Torej na svidenje dne 25. marca.

Carl Dernač, tajnik.

ZAPISNIK

konferenca J. S. klubov v Crawford County dne 12. marca v Franklin, Kansas.

Sodrug Goršek otrovi sejo. Za predsednika je izvoljen sodrug Lekše, za podpredsednika sodr. Markovič.

Čita se zapisnik zadnje konference in se sprejme. Poročilo tajnikov krajevnih klubov se vzame na znanje. Sodr. Goršek poroča v imenu odbora za knjižnico, da je odbor pregledal knjige, katere imata kluba na Stone City in Breezy Hill. Klub iz Stone City zahteva 45 dol zanje, klub iz Breezy Hill pa še ni navedel cene. Prejel je nekaj knjig od raznih sodrugov, ki so se odzvali oglasu v "Proletareu."

Predsednik poroča, da so navzoči štirje sodruzi od County organizacije, katere jih je poslala, da skupno sklepamo, kako in kje bomo proslavili prvi majnik.

Angleški sodruzi so mnenja, da je najboljši kraj za proslavo mesto Pittsburg. Kot govorniki naj se povabijo F. P. Walsh, J. Walker in E. Debs.

Konferenca je zaključila, da se strinja z angleškimi sodruzi. Izvolita se dva sodruza, ki bosta delovala skupno z angleškimi sodruzi in preskrbela, ako bo v finančnem oziru mogoče, slovenskega govornika. Izvoljena sta sodr. Lekše in Pogačar.

V pretres se vzame letak od odbora za predsedniško kampanjo. Konferenca se strinja z načrtom, dognati je treba le, če bo mogoče načrt izvesti v finančnem oziru. Konferenčnemu tajniku se naroča, da dobi nadalnje informacije. Do sklepanja pride, ali naj se plača klub iz Stone City svota 45 dol. za knjige. Po kratki debati se sklene, da se plača omenjena svota.

Sodrug Goršek se naroča, da gre osebno po knjige in vzame se koga s sabo. Vozni stroški za oba se plačajo iz konferenčne blagajne. Glede nevezanih knjig se sklene, da se dajo vezati in tajniku se naroča, da poizve, koliko bi vezava stala.

Sodr. Goršek omenja, da naj klubi razpravljajo, se li pošlje zastopnik na bodoči kongres J. S. Z. ali ne.

Prihodnja konferenca se vrši četrto nedeljo v aprilu ob 2. popoldan v Ringo, Kans.

LISTU V PODPORO.

Fred Wider, Ely, Minn. 20c. — Anton Simčič, Warren, O. 1.00. — J. Plahutnik \$1.00, J. Mekinda 50c, Fr. Božič 25c, Fr. Zimerman 10c, J. Rus 10c, J. Krane 50c, Fr. Deželak 15c, Fr. Porenta 25c. Nabrano in poslano od tajnika soc. kluba Nekomis, Ill. Skupaj \$4.05. Zadržni izkaz \$31.63. Vskupaj do danes \$35.68.

POZOR ROJAKI!

Držite se gesla Svoji k svojim!

Vsem cenjenim rojakom naznanjam, da sem prevzel znani salon in hotel "Gillbreath" na 694 E. 152nd St., Collinwood. Tu imam vsak dan sveže pivo, domače vino najboljšje vrste, fino žganje, drožnik, brinjevee in dobro slivko. Imam vselej najfinjše smodke ter dobro okusno hrano vsak dan, sveži golaši, za prigrizek pa vedno fine domače kranjske klobase.

Nadalje imam na razpolago mnogo lepo urejenih spalnih sob za prenočišče. Pri meni svira vsako soboto godba, pri kateri se fantje lahko po domače zasukajo. Pozdravljam vse Slovence in Slovenke po celem Clevelandu in okolici ter se jim priporočam. Anton Seršen, 694 E. 152nd St., Collinwood, O. Adv. 4/20

Mr. Clemens Raducha, 381 Palmer St., Detroit, Mich., je rabil Severovo Zdravilo za obisti in jetra, ko je imel obistno neprikljko ter nam je pisal: "Bil sem bolan več kot eno leto in pol. Potem sem izvedel o Severovem Zdravilu za obisti in jetra ter sem bil ojačan. Bodi tega lahko priporočam za zdravilo vaim, ki trpijo vaid obistnih neprikljk."

Kadar vas hrbet boli

iščite vzrok. Mogoče je, da ga povzroča kaka obistna neprikljka in zato rabite

Severa's Kidney and Liver Remedy

(Severovo Zdravilo za obisti in jetra) ki vas bo spravilo na pot k zdravju. Rabi se naj v slučajih vnetja obisti ali mehurja, zadrževanja ali puščanja goste vode, oteklih nog in bola v hrbtu katerega povzročajo obistne neprikljke in v slučajih zlatenice ali kislega želodca. Izkazalo se je tudi kot zelo uspešno za odpravo močenja postelje pri otrocih.

Zapeka

se ponavadi tudi pojavlja med časom obistnih neprikljk in da se pomaga zdravljenju, naj se rabi tudi SEVERA'S BALSAM OF LIFE (Severovo Življenjski Balsam) kateri je že večkrat izkazal svojo vrednost v zvezi s Severovim Zdravilom za obisti in jetra.

Cena Severovega Zdravila za obisti in jetra: 50c a \$1.00. Cena Severovega Življenjskega Balsama: 75c.

Vprašajte vašega lekarnarja za Severove Pripravke. Ako vas ne more založiti, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

Izvirno potrdilo (ORIGINAL RECEIPT)

ki nam ga pošlje poštni urad iz starega kraja, pričva vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslane vsote.

Cene po dnevnem kurzu.

ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!

Prebitek in glavnica \$669,672.99 Hranilne uloge \$4,687,208.83

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

Poročilo o razpečanih znamkah J. S. Z.

v mesecu februarju 1916.

Table with columns: Država, Mjesto, Znamke marke, Dvoilne marke, Dobljci, Gl. stana, Drž. org., Z. J. Z. It lists various states and cities with their respective bank notes and exchange rates.

Znamk na roki dne 1. februarja 361 Dobljenih od gl. stana 2,000 Razpečanih v februarju 1,791 Na roki dne 29. februarja 570 Izjemnih znamk na roki dne 1. februarja 256 Dano klubov v februarju 91 Na roki dne 29. februarja 162 Dualnih znamk na roki dne 1. febr. 57 Dobljenih od gl. stana 200 Dano klubov v februarju 35 Na roki dne 29. februarja 222 Fond za zvezno tiskarno \$89.55 Prispevki članov v februarju Oddani blagajniku tega fonda \$89.55 Tajništvo J. S. Z.

NAZNANILO.

Na roki imamo zopet 150 "Ameriških Družinskih Koledarjev", katere smo dobili nazaj. Kdor ga sedaj hoče imeti, naj takoj pošlje 40c na naslov: "Proletarec," 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NOVA IZBIRA, NOVE CENE!

Za ure, verižice, prstane, ter raznovrstno zlatnino in srebrnino, obrnite se name. Prodajam tudi Columbia grafofone in slovenske, ter drugojezične plošče. Pišite po cenik! ANTON J. TERBOVEC, P. O. Box 1 Cicero, Ill.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E Ohio St., Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salon NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WI Telefon 1199

Moderno urejena gostilna VILLAGE INN

s prostranim vrtno za izlete MARTIN POKAR, Ogden Ave., blizo cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska šte.: 224 m.

Advertisement for Dr. Richter's Pain Expeller, featuring an image of the product box and text describing its benefits for rheumatic pain.

CARL STROVER

Attorney at Law Zastopa na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. St. sobe 1009 133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3969

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in raocelniki. Jadravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 5 popl.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga tveži bolniki nazj pišejo slovensko.

J. A. FISCHER

Buffet ima na razpolago vsakovrstno pivo, vino, smodke, i. t. d. Izvrstni prostor za drepičilo. 9700 W. 26th St., Chicago, Ill. Tel. Lawndale 1761

Socialistične slike in karte.

"Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvatskim in angleškim napisom. "Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom. "Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom. "Prohibition Dope" s angleškim napisom. Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucet \$1; 100 komadov \$7.00. Cene kartam: 1 komad 2c! 1 tucet 15c, 100 komadov 70c. Poštnino plačamo mi za vse kraje sveta. INTERNATIONAL PUB. CO. 1311 E. 6th St., Cleveland, Ohio.

MODERNA KNIGOVESNICA.

Okusno, hitro in trpežno date za privatnike in društva. Sprejemo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Niške cene in poštena postrežba. BRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., (Alver.) Chicago, Ill. Glasilo hrvatskih in srbskih socialistov v Ameriki je "Radnička Straža." Izhaja tedensko na osmih straneh in stane \$2.00 za celo leto. Naslov: 1944 So. Racine Av., Chicago, Ill.

Socializem, pacifizem in sorodno.

(Nadaljevanje s 5. strani.)

Kljub temu ne pravi nihče: Odvzemimo temu neumnemu ljudstvu volilno pravico! Preudaren socialist pravi: Raba glasovnice je politična sola. To ljudstvo bo večkrat napačno postopalo z volilnim listkom, ali slabi uspehi njegove napačne rabe ga bodo poučili. Naša naloga pa je, da mu pomagamo do pravega spoznanja.

Ej, ljudsko oboroženje ni moja iznajdba in nič ni bilo treba sedanje vojne, da "zmede glavo" meni ali pa komurkoli, kdor zagovarja to zahtevo. Paziti je le treba, da ne porodi ta vojna druge zmede, v kateri bi proletariat pozabil na svoje razredno bojne potrebe pa se odrekel sredstvom, katero bo morda — jaz ne prisegam, da ga bo absolutno, ampak praviha morda — potreboval nujno kakor osušeno grlo kapljo vode.

DIETZGEN.

Eden vodilnih sodrugov, ki so proti nam nastopali v debati o ljudskem oboroženju, se je pozival na Dietzgena, imenujoč ga največjega socialističnega filozofa. Naj bo tudi meni dovoljeno, da citiram Dietzgenove besede, in sicer take, ki se nanašajo na predmet.

V knjuzici "Die Zukunft der Sozialdemokratie" pravi:

UTRINKI.

Gledališki igralci v Chicagi so prišli na nekem shodu v hotelu Sherman do sklepa, da je tudi zanje, če hočejo biti bolj zavarovani zoper izkoriščanje, edina pot **strokovna organizacija**. Pogodbe med njimi in gledališkimi podjetniki so navadno take, da imajo zadnji vse pravice, igralci pa vse dolžnosti. V Chicagi živi okrog 800 igralcev in velik del jih je brezvestno izkoriščanih od ravnateljev. Kaj pomaga, da se imenujejo umetniki? Od imena se v kapitalistični družbi ne more živeti. Kdor pa hoče pošteno plačo, mora biti organiziran, pa naj bo ročni ali pa duševni delavec.

Neka brežična depeša iz Berlina v Sayville, L. I., pripoveduje: Nemei so prepričani, da bo prihodnja velika vojna med Japonsko in Zedinjenimi državami, in da bo Holandska nedvomno na strani Amerike. Nikjer v Ameriki, izvzemši pacifično obrežje, se ne govori toliko in tako za gotovo o **japonsko ameriški vojni**, kolikor v Nemčiji. Nemei so prepričani, da je vojna med tema dvema deželama neizogibna, češ da hoče Japonska Filipine in da je nezadovoljna z ameriški naseljeniški zakoni. Holandsko pa se po nemški teoriji boji, da bodo otok Java in druge holandske kolonije v vzhodni Indiji ogrožene tisti dan, ko bo japonska vojna stranka zahtevala vojno z Ameriko.

Nemei imajo krilato besedo, ki pravi: "Der Wunsch ist der Vater des Gedankens" — "želja je mati misli." — Ali je tudi to "prelepo" misel porodila "pobožna" želja?

Reuterjeva brzojavna agentura je dobila iz Madrida brzojavko, da so v glavnem mestu Španske zastavkali najprej peki, potem je pa izbruhnila **generalna stavka**. — Ker so baje delavci v neki livarni uprizorili velike nemire, ki so trajali že 36 ur, je bil dne 9. marca razglašen preki sod v mestu Cartagena.

Dva tisoč stavkarjev je napadlo livarno, ki jo je branilo 40 oboroženih čuvajev, najetih od družbe, in nekaj vojakov. Pet stavkarjev je bilo ubitih in enajst težko ranjenih. Šest branilcev livarne je bilo ranjenih.

Kar brez vzroka pač niso nastali nemiri. Po "oboroženih čuvajih" družbe bi se morda ugenilo, kdo jih je povzročil.

Budimpeštanski "Vilag" poroča iz Aten: Po zanesljivih poročilih se vedno niso končala **pogajanja med italijansko vlado** in drugimi vevlastmi četvezozveze glede uporabe italijanskih čet. Italija se brani še vedno udeležbe pri obrambi Egipta. Italijanska vlada pravi, da se morajo njene čete bojevati za osvoboditev italijanskega ozemlja, drugače izgubi ta vojna v ljudstvu svojo moralno podlago.

Naravno! Naivneži so mislili, da je šla Italija v boj za "višje interese človečanstva." Nemara je zaveznikom že žal, da so dobili to zaveznico.

Španska vlada je **zaplenila vse zaloge žita** in začela prodajati žito po nižjih cenah, kot so ga prej prodajali razni trgovci. Žito je prepovedano izvažati. — Iz ljubezni do ljudstva ni tega storila. V današnjih časih je vsaka taka vest sumljiva.

Iz Amsterdama poročajo baje v Berlin, da so **izgubili Francozi** do 11. marca 2 milijona 200,000 mož. — Angleži so izgubili samo 600,000 mož. — Tisoč ali stotisoč mož gor ali dol — to že ne šteje nič več v sedanjih vojni. Na milijone jih mora biti, tedaj se človeku šele zazdi, da je to vendar veliko število. Dva milijona izgub! In koliko je tega, kar se je zdelo človeku skoraj nemogoče, da bi kakšna armada sploh stela dva milijona mož in operirala s tako maso! Dva milijona izgub — koliko milijonov mater, očetov, vdov, sirot je pri tem prizadetih?!

Ker je vsled neprestanih štrajkov nastala velika draginja, je španska vlada **prepovedala izvažati živila** in stvari, katere se neobhodno potrebujejo doma.

Tako pravi poluradno poročilo. Draginje so seveda krivi štrajki; to je stara pesem. Ampak čudno je vendar: Draginja stari delavci, da štrajkajo, in potem so je oni krivi. To je logika, ki jo razume le kapitalistična glava.

"Recimo, da postane cesarska vojska socialno demokratska, podčastniki ne znajo več vtepati ljudem pruske rezone v glavo, fizilirji so odšli domov, parlament je dobil strah, klopi so prazne, delavski kongres je zasedel mesta. Tedaj bi bilo pač prvo, kar bi se moralo izvršiti, o čemer so vsi davno edini: Nadomestitev stalne vojske z ljudsko obrambo. Puške in sablje, smodnik in svinec se razdeli in tako demokracija ustanovi na skali..."

In na drugem mestu pravi (zopet Dietzgen!) "Stvar pa postane jasnejša in se lože razloži, če se vrnemo k svojemu kongresu, ki je prečno noči postal ljudski parlament. Z najnujnejšim je začel: Z mečem v rokah občinstva. Bližnje ne more biti, da špekulira o pravičnosti, ampak da priiskri brezposelnim dela, ki se izplača..."

Da, Dietzgen je bil filozof in socialist. Ampak ne špekulativen filozof, temveč realen kot filozof in kot socialist. In njegov zaključek je bil: "Prvo, najnujnejše je orožje v roke ljudstvu!"

Kaj torej učimo mi novega? Kje smo v nasprotju s socializmom? — Ignoranti, ki pisarije anonimna in druga nesramna pisma, naj se rajši kaj nauče, da bodo o socializmu kaj vedeli.

(Dalje prihodajc.)

Največja osvobodilka okrog Verduna je — smrt.

Poklicana sta v Italiji **pod orožje** letnika 1882 in 1883. težke poljske artilerije, kakor tudi letnika 1887. in 1888. jahajoče artilerije. — V Italiji kakor povsod. Na bojiščih je še mnogo kanonov, in kanoni zahtevajo hrane. Torej na noge novi letniki, stari in mladi!

Milanski "Secolo" svari občinstvo, naj nikar ne verjame vsega, **kar pripovedujejo vojaki**, ki prihajajo na dopust, češ, da pretiravajo, da vojaki ne morejo pregledati dogodkov, ker poznajo samo najhjen del fronte. Torej naj nikar ne veruje občinstvo raznim pravljicam vojakov na dopustu. "Messaggero" pa piše, da so se razširjale v zadnjem času pesimistične, da celo katastrofalne vesti, katere so tudi raznašali vojaki, ki so prišli domov na dopust.

Navaden vojak res ne more pregledati cele situacije na bojišču, ker pogostoma ne znajo tega niti vrhovni poveljniki, ki bi to morali znati. Ali vojaki najbrže tudi ne bodo prinašali velikih strateških vesti in kritik, ker sami dobro vedo, da ne morejo iz svojega zakopa spoznati, kako je na nasprotnem krilu. In občinstvo bo večinoma tudi tako razsodno, da ne bo pričakovalo od korporala, česar včasih niti Cadorna ne ve.

Ampak vojak, ki je bil morda pol leta ali pa še dlje na fronti, tudi ni bil slep, vsaj dotlej ne, dokler mu ni kakšen šrapnel izpilnil luči. In o krutosti bojov, o brezuspeshnosti upadov, o polomih, o žrtvah, o stradanju in trpljenju ve tak vojak vendar kaj več kakor uredniki "Secola" in "Messaggera", ki bi z vlado vred radi videli, da bi občinstvo verjelo v same rože na fronti. Resnica z bojišču je vladajočim v vseh deželah neljubna. Ampak resnica je vendar resnica.

Iz Bukarešta poroča dopisnik londonske "Daily Mail", da dobiva **rumunska nevtralnost** od dne do dne prijaznejše lice napram zaveznikom. Poleg tega je značilno dejstvo, da povečuje rumunsko vojaštvo in pomnožuje vojne potreščine, dasi sta Avstrija in Nemčija zahtevali, da mora Rumunska demobilizirati. Najpomembnejše pa so razmere v Silistriji, kakor pravi omenjeni dopisnik. To je ona pokrajina, ki so jo morali Bolgari odstopiti Rumuniji v balkanski vojni leta 1912. Ker so se tukaj pojavili mnogi, ki so delovali v Bolgariji prijaznem smislu in proti rumunskim oblastim, so rumunske oblasti pozaprele vse, ki so se tako pregrešili, tudi uradnike in častnike. Nadalje so odredile rumunske oblasti revizije vse živine in vseh živali ob meji, da s tem preprečijo izvoz na Bolgarsko.

Bliža se pomlad in lastavke se pojavljajo. Rumunska udeležba v vojni je že dolgo na dnevnem redu. Poželjivost rumunske vlade ni majhna. Ali rada bi imela velik profit z majhno investicijo in z majhnim rizikom — približno tako kakor v drugi balkanski vojni, bolj rečeno po njej. Eh, če bi mogel kakšen prerok v Bukareštu zanesljivo povedati, katera stran bo zmagala! Hitro bi rumunska vlada vedela, da se bojuje tista stran za "ideale" in bi se ji pridružila. Doslej je bila bojna sreča le preveč podobna harmoniki, in zato je bila Rumunska tako rekoč nevtralna. Nikakor pa ne sledi iz tega, da ostane nevtralna. Bog vojne še ni izgubil apetita.

Angleške oblasti sa **aretirale veliko egiptovskih** voditeljev, ker so bili začeli ščuvati na vstajo. Najbrže bodo vsi obsojeni na smrt. Ni mogoče! Saj se vendar Anglija s svojimi zavezniki bojuje za "svobodo narodov." In Egipčani so tudi narod. Ali je ta svoboda vendar — humbug?

V Londonu so dobili iz Amsterdama poročila, da so se pripetili v Monakovem na Nemškem veliki in **resni nemiri**, in sicer vsled velikanskih izgub, ki so jih trpele bavarske čete pred Verdunom.

Ni neverjetno. Za angleško vlado je tako poročilo seveda balzam. Ampak nemiri se dogajajo tudi drugod, tudi v krajih, kjer vira Union-Jack. Škoda le, da se punta vsak zase in da ni velikih smotrov v teh uporih. Nič ne bi vlad tako hitro prisililo, da sklenejo mir, kakor sporazumna revolta v vseh deželah. Ali — kako naj bi bila v sedanjem štadiju mogoča?

Kdo gre med rekrute?

Vsled sklepa kongresa, da se zviša ameriška armada, so po naročilu vojnega departamenta odprli 170 nabornih uradov po Združenih državah. Ti uradi so bili zaprti že več kakor eno leto. — Zaprti jih ne bodo tako hitro, kakor so jih odprli, kajti preden opravijo sedanje delo, bo kongres že sprejel glavne militaristične predloge, in tedaj bo živo na rekrutnih postajah.

Izključen zdravnik.

Chieaški zdravniki so izključili znanega dr. Haiseldna iz zdravniškega društva "Chicago Medical Society" radi "za zdravniško profesijo nedostojnega obnašanja." To je posledica znanega slučaja z novorojenecem staršev Bollinger, ki je umrl, ker ga ni hotel dr. Haiselden operirati, vedoč, da bi dete za vedno ostalo pohabljeno in slaboumo.

Na Porto Ricu ni miru.

Predsednik A. F. of L. Samuel Gompers je prejel iz San Juana zopet poročila o nemirih med delavci na sladkornih plantažah na Porto Ricu. Poročila pravijo, da so sladkorne korporacije gospodarji položaja in da je umorila policija na brutalen način deset stavarjev, mnogo jih pa ranila. Delavske voditelje so pozapri in delavce terorizirali. Gompers je naprosil, da zahteva ob kongresa preiskavo in da objavi brutalnosti.

Ljubite otroke!

Walter Birk, poslovodja Central Candy Co. v Chicagu, je bil obsojen na \$100 globe in sodniške stroške, ker je vposljeval otroke pod postavno starostjo in brez dovoljenja. Dalje je bil obdolžen, da je vposljeval otroke dalj kot osem ur na dan, in baje je skušal podkupiti tudi tovarniške nadzornice.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Dobili smo obvestilo, da nekateri naročniki v Cleveland, O. ne dobivajo redno lista. Po našem mnenju je stvar sledeča: Po vseh večjih mestih je poleg glavne pošte ta še razdeljena na okrajne poštne postaje. Chieaška poštna uprava nas vedno točno, clevelandška pa nikdar ne obvesti, pod katero postajo naj se listi pošiljajo. Kdor izmed clevelandskih naročnikov ne dobiva točno lista, naj nam naznani tudi, pod katero postajo spada.

Izjavljamo, da Frank Blatnik, Walsenburg, Colo. ni več zastopnik Proletarca. Za ves njemu izročeni denar, pa naj si že bude za naročino ali pa Koledarje, ne prevzame upravnništvo nobene odgovornosti.

SLOVENC

pristopajte k **SLOVENSKE NARODNE PODPORNI JEDNOTI.**

Zavarujete se lahko za \$1.00, \$2.00 ali \$3.00 dnevne bolniške podpore in za \$150, \$600, \$1.000 ali \$1.500 posmrtnine.

Pišite za pojasnila glede ustanovitve novih društev gl. tajniku **Johnu Verderbaru, 2078 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.**

Slabo hranjeni otroci.

Nekateri otroci bolehalo in hiraljo kar pred očmi svojih starišev, in to vkljub temu, da jim stariši dajejo najboljša jedila, ker nobe na jed in tudi ne slaščice jim ne dajejo okusa. V takih slučajih je hitra pomoč potrebna. Najprvo je potrebno, da jim daste dobre pregledati in očistiti, ter da pazite, da imajo otrei lahko prebavo. Dajte jim Trinerjevega ameriškega zdravilnega grenkega vina, in boste videli, kako hitro se jim bode na boljše obrnilo. Isto velja tudi za odrasle. Če hočete imeti dober tek, je potrebno, da se vaša jedila dobro prebavijo v želodcu. Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino vam vzdržuje prebavne organe v dobrem redu. Dobiya se v lekarnah. Cena \$1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 1333-1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

Trinerjev Liniment je zanesljivo zdravilo za bolezen v mišicah in udih.

Ne čakajte toliko časa, da se vam bolezen preveč razširi, ampak imejte to dobro zdravilo vedno pripravljeno ter ga uporabite kakor hitro spoznate, da bolezen prihaja.

Cena 25 in 50 centov s poštnino 35 in 60 centov. (Advert.)

James F. Stepina, predsednik.
Christian R. Walleck, I. podpreda.
Emanuel Beranek, II. podpreda.
Adolf J. Krassa, blagajnik.

Ravnateljski odbor:
Michael Zimmer, predsednik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blankot
John Puck
A. V. Geringer
John C. Kraus
Ernest Kujdo
James F. Stepina
C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek... \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer, vse druge dneve pa do 5½ popoldan.

Pozor!

Zaradi nepričakovane naglega dvigovanja in nestalnosti kronske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprashaite ali pišite po cene.

Posiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da se pošteno izplača ali pa Vam vrne.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2116-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue,
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj. Vse delo garantirano.

POZOR! — Kadar se nahajate v gostilni,

3 pristne
2 zdravilne

zahtevajte vedno dobre, zdrave in pristne pijače, in to so A. Horwatove: Importirani Brinjevec, Silvovec, Troplnovec, Grenko Vino in Kranjski Grenec. Moja trdva je prva in edina samostojna, ki importira žgane pijače in zelišča naravnost iz Kranjskega. Rojaki, zapomnite si, da je A. Horwatovo pravo, zdravilno grenko vino napravljeno iz najboljšega californijskega rudečega vina in iz najzdravnejših starokranjskih zelišč ter nadkriljuje vse druge pijače te vrste za človeško zdravje. Ravno tako Kranjski Grenec. Posebno ako pijete slabo žganje, ne bo nikdar škodovalo, če denote polovico tega grenčeca vmes.

A. HORWAT, 1827 West 22nd Street, Chicago, Ill.

Stud do jedil.

V lekarnah

Cena \$1.00

Kaj je vzrok izgube slasti do jedil? Večkrat se pripeti, da na naenkrat zgubimo slast do jedi in da se nam celo stadi. Zdi se kot bi narava sama zahtevala, da zmanjšamo jemanje jedil, ker jih ne moremo prebaviti. Oslabani prebavni žilci ne morejo več prebavljati kot navadno in zato se uprejo vzeti več. To znači, da potrebujejo pomoči, da zopet pričnejo svoje delovanje brez utrujenosti. Mi pripravčamo

Trinerjevo Ameriško prebavno Grenko Vino.

Ta veleznan zmes bode najprvo izčistila notranje prebavne dele, jih ojačila in dala jim dovolj moči. Zguba slasti in stud do jedil se bode polagoma zgubil in vi boste zopet imeli

slast do jedi,
ojačen život in
moč za misliti.

Kakor hitro pripomočki za veselo življenje primanjkujejo, morali bi rabiti Trinerjevo ameriško prebavno grenko vino in spoznali boste začuden, da je zelo koristno. Rabite ga tudi proti

Nerednosti po jedi
zaprtju
kialo ali grenko kolcanje
riganje
plin — ujed.

Lahko ste gotovi, da Trinerjevo Ameriško prebavno grenko vino vam bode dalo pomoči.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Vsaka družina morala bi vedno imeti dobro zdravilo proti kašlju pri rcah. Morali bi najraje imeti Triner's Cough Sedative katere ne vsebuje strupenih snovi, kot morfin in kloroforn. Rabite proti kašlju, bronkitam, zagrljenju, bolečinam v grlu i. t. d. Cena 25c in 50c. Po pošti 35c in 60c.